

L
j
o
t
i
ć

2-3

in Češkoslovaška

Knjižnica Omladine Z B O R A

Dimitrije V. Ljotić in Češkoslovaška

Skupina člankov o češkoslovaškem vprašanju, ki jih je napisal Dimitrije V. Ljotić, predsednik Jugoslovanskega ljudskega gibanja ZBOR, in ki so izšli v času od 25. maja do 2. oktobra 1938. v glavnem glasilu gibanja »Novi put«
v Petrogradu.

CELJE 1938.

458/2-3

N 1996/18315

Božja pravica zahteva od nas, da se
prebudimo, da bomo močni, — ker bomo
sicer izbrisani s površja zemlje!

/Ljotić/.

Namesto uvoda

Kakor do vseh drugih važnejših vprašanj, tako je tudi do češkoslovaške žaloigre zavzelo Jugoslovansko ljudsko gibanje ZBOR svoje stališče, to pa še posebno radi tega, ker smatra, da Slovanstvo nikakor ni prazna beseda ali propagandno sredstvo — kot je za židovsko — materialistične marksiste in njihove najbližje prijatelje liberalne demokrate —, temveč življenjsko dejstvo, ki je globoko vsajeno v naše duše in se ga ne da zanikati. ZBOR je trdno prepričan, da bo prišlo do uresničenja naše težnje! **Vendar vemo, da bo nastopila ta doba šele takrat, ko bodo slovanski narodi prepojeni z novim duhom**, ko bodo šli sami vase in poiskali svojo največjo dragocenost, ki jim daje veljavo naroda, — svoj pravi narodni duh, duh slovanskega junaštva in mučeništva! —

Ker predsednik in Vodja ZBORA tov. Dimitrije Ljotić ni hotel lagati, kakor so to delali drugi, niti ni hotel molčati, ker kot zboras tega ne more, temveč je povedal tudi v tej stvari resnico, — so se, kot vedno, oglasili tudi tokrat ustvarjalci »javnega mnenja« in hoteli pokazati in dokazati, da zavzema ZBOR protičeško in zato protislovansko stališče, da daje Hitlerju v njegovemu ravnanju prav, da se, skratka, veseli razvoja dogodkov.

Toda doba njihove žetve, doba veselja teh potvarjalcev resnice, je bila le kratka! **Dogodki so prav kmalu pokazali, da je imel Dimitrije Ljotić prav**, ko je razkrival zmote in trdil, da bi bilo tudi za naše brate Čehe — kot so pozneje tudi sami priznali — boljše, če bi resnici takoj pogledali v obraz, ne pa, da so se naslanjali na moč, ki je ni!

Ljudstvo! Po vrsti priobčujemo članke, ki jih je napisal Vodja ZBORA tov. Dimitrije V. Ljotić v zvezi s češkoslovaškim vprašanjem od 25. junija do 2. oktobra t. l. in ki so bili obelodanjeni v glavnem glasilu J. l. g. ZBORA v »Novem Putu«, ki izhaja v Petrovgradu. **Hočemo, da tudi ob tej priliki ti sam presodiš, kdo je imel prav: ali Dimitrije Ljotić**, ki je predvidel vso češkoslovaško žaloigro in jo sproti opisoval, da jo ti bereš in spoznaš resnico, **ali tisti tvoji »demokratski« voditelji**, ki so ti hote lagali in hoteli, da resnice ne spoznaš in ostaneš v temi, da lažje izrabljajo!

UREDNIŠTVO

NAŠ NACIONALIZEM

(»Novi put«, št. 31 od 4. IX. 1938.)

Komunisti ne priznavajo narodov. Vidiijo samo človečanstvo — toda skozi razrede. Po njihovem mišljenju se človečanstvo ne deli na rase in narode, temveč na razrede. Vsled tega tudi nočejo poznati nacionalnih držav, temveč samo eno splošno federativno državo, ki naj obsega ves svet in katero naj upravlja delavski razred. Zato ne priznavajo nacionalnih resnic, temveč vedo samo za razredne resnice.

Gorje pa tistemu, ki resnice ne vidi ali je noče videti! Resnica je kakor znamenje ob poti. Ali znamenje kaj izgublja na svoji veljavi, če ga tisti, kateremu naj služi, ne gleda in ne vidi? Ne, ono ne izgublja ničesar, ampak izgublja tisti, ki znamenja ne priznava, ga zanika in ne vidi!

Ravno tako je tudi tukaj! **Narodi in domovine, poniževani in zanikani od komunizma, se mu danes tako maščujejo, da je komunizem prisiljen uporabiti sedaj krinko rodoljublja in domovinske ljubezni** ter tako izstopati v javnost, dasiravno se v svoji globini te svoje zmote razrednega internacionalizma ne odreka, niti more odreči. Kajti, ko bi se komunizem tej zmoti odrekel, bi ne bil več materialistični komunizem, ki ga že poznamo, temveč nekaj povsem drugega.

Toda ravno vsled tega je komunizem tudi obsojen na propast. Resnica naroda in domovine je vstala ter se vojskuje proti njemu! In komunizmu ne pomaga pri tem krinka, ki jo v poslednjem času natika na obraz. Nasprotno, že samo dejstvo, da mora nositi krinko in ne more več naravnost in

svobodno izpovedovati svojo zmoto za resnico, je najboljši dokaz, da je na propad res obsojen!

*

Na drugi strani so nekatera nacionalistična gibanja poizkušala po vojni na mnoge zmotne demokracije, kapitalizma in komunizma postaviti stvari na svoje mesto.

Mi smo od vsega začetka trdili, da je samo na nacionalni podlagi mogoče rešiti težkoče sodobne družbe! Ker pa sta od teh nacionalističnih gibanj najbolj slavni Mussolinijevo in Hitlerjevo, so nas takoj označili za fašiste. Dobrohotni ljudje pa so po našem stališču lahko točno uvideli, da nismo fašisti in to tudi ne bi mogli biti, četudi je gotovo, da imamo več skupnih potez!

Javno in brez zavijanja smo objavili:

1) **da smo nacionalisti in smatramo internacionalizem za zmoto**, v glavnem spretno vrženo od Židov z namenom, da tako razstrojijo krščansko družbo;

2) **da smo proti demokraciji kot vladavini števila**, ker se na tem sistemu zasnovana država, če izvzamemo številčno stran, ne briga za ostale življenjske vrednote, ki se ne dajo izraziti s številko, a niso nič manj važne za življenje ogromnega števila ljudi, da, celó celokupnega ljudstva;

3) **da smo proti parlamentarizmu**, ker tak sistem ne rešuje ljudskih težkoč in vprašanj — in kot sistem omogoča neodgovornost v vsem državnem in narodnem življenju. Kdor je za to, da glas ljudstva o vprašanjih, ki ga zanimajo, v resnici čujemo, ta mora biti proti parlamentarizmu;

4) **da smo proti političnim strankam**, ker trgajo prave prirodne ljudske organizacije, narodne sta-

nove, ki morejo edini po pravici predstavljati narod in govoriti o ljudskih težkočah;

5) **da stojimo na organskem opazovanju življenja, naroda in države, in ne na mehanskem, t. j. da mislimo, da je življenje naroda in države vsaj toliko občutljivo, kakor življenje bilk v kakem vrtu in kakor tam vrtnarju ni dopustno, da bi delal v vrtu brez znanja temeljnih pravil rastlinskega življenja, tako niti v človeški družbi ni dopustno mlatiti, sekati, lomiti, rezati, sejati ali pleti po naukih, izvlečenih iz glav nekaterih sodobnih mislecev, ampak samo po dobrem poznavanju globokih resnic o narodnem in državnem življenju;**

6) **da smo vsled tega za družino (osnovno družbeno celico in njene pravice), za lastnino (gospodarsko podlago družine) in za zasebno pobudo (dosego pravilnega družbenega življenja) — vse to pa le v okviru koristi narodne celote, izražene v splošnem družbenem načrtu;**

7) **da stojimo na stališču medsebojne zavisnosti vseh narodnih delov, ne pa na marksističnem stališču medsebojne borbe v območju naroda; da mislimo, da se ne more vojskovati korenina s stebлом, niti steblo z vejami, niti veje z listjem, niti to zadnje s cvetjem in plodom; da verujemo v obstoj teh osnovnih resnic organskega življenja tudi v človeški družbi.**

V kolikor je nekaj od tega, smo rekli tedaj, tudi pri fašistih in narodnih socialistih, hvala Bogu. Ne bomo vsled tega brisali teh sličnosti iz naših načel in programa, ker ne delamo ničesar iz kljubovalnosti, kakor tudi ne bomo postavili v naša načela iz ljubezni do njih ničesar novega, če tako zares ne mislimo. Nismo se mi, smo rekli takrat,

ozirali na njih, niti se ni vsak od njih učil pri drugem. Pač pa smo z ljubeznijo opazovali življenje svojega naroda, gledali njegove težkoče in muke, se vprašali, kako bi mu pomagali; rezultat tega in takšnega opazovanja ter razumevanja so te resnice, katere ZBOR, evo, že štiri leta skoro objavlja in se bori za njih uresničenje!

*

Ali takoj smo, v tistem času še, i pisali i z živo besedo kazali na globoke razlike, ki nas ločijo od fašizma in hitlerizma! — **Pokazali smo, da fašizem deificira (obožuje) državo, a hitlerizem raso.** Mi pa, smo dostavili takrat, nismo zmožni, kot Slovani in kristjani, pasti v tako zmoto. **Vemo in verujemo, da obstojajo nad državo in raso neskončno večje vrednote,** in tega ne moremo prezreti, kakor sta to storila Mussolini in Hitler.

Tisto, kar smo takoj sprevideli, nam je postajalo od tistega časa samo še jasneje. In danes hočemo to na primeru Hitlerja le še boljše pokazati!

Hitler je kot človek izjemno redek pojav. Globoko misleč in genialen, organizator, heroj in apostol, zares očara svoj narod. Ni na njem ne napake ne pege! Vendar ni bil zmožen s svojim zares visokim umom priti dalje od nemške resnice. On vobče ne vidi občečloveške resnice, niti je ne priznava. Tisti Nемеc, ki se trudi, da spozna nepristransko, in ne samo nemško resnico, ni dober Nемеc! Skup vseh resnic in njihova sestava je v Bogu. Toda ljudem je resnica dostopna samo skozi narode! Drugi lahko delajo kakor hočejo, a nemški narod je dolžan propovedovati in uresničevati samo eno resnico, svojo resnico, katero je on spoznal. Ni je resnice nad to resnico! Ta svet je to-

rišče spopada ras, narodov in resnic, v katerem velja nemški resnici, nemškemu narodu in nemški rasi gospodovati!

Hitler je napisal v resnici redko delo »Mojo borbo« in je v svojem narodu z njo porušil mnoge židovsko-internacionalne zmote. Toda vnesel je v svoj narod to novo zmoto, zanikanje nepristranske, občečloveške resnice, jo razširil in iz tega napravil državno in narodno vero. In ker je sam nemški narod posebno priložno zemljišče za takšno seme, imamo danes tam zlasti bujno žetev. (Pri tem je zanimivo, da je med narodi, i starimi i novimi, židovski narod oddavnaj veroval in nosil isto verovanje v neobstojanje kakšne resnice, ki bi bila izven židovske resnice.) V tej svoji zares epohalni knjigi se Hitler, ko ocenjuje predvojno nemško zunanjo politiko, po pravici čudi, kako je Nemčija, namesto da bi šla z Rusijo proti Angliji, — ali z Anglijo proti Rusiji, uspela združiti proti sebi dva naravna sovražnika, Anglijo in Rusijo.

Po pravici se čudi, vendar ne daje prave razjasnitve. To tolmači kot slučajno napako tistih, ki so vodili zunanjo politiko Nemčije. Ali vzroki so mnogo globlji! Hitler pozablja, da je tudi pred vojno vladalo v Nemčiji, vsaj v izvrševanju, to isto stališče, s katerim se danes napihuje: **zanikanje občečloveške, nepristranske resnice, hotenje in priznavanje samo nemške resnice!** To pa je dovedlo, kakor lahko tudi jutri zopet dovede do združevanja tudi sicer nasprotnih sil proti Nemčiji.

*

Komunistom se maščuje, ker ne priznavajo nepristranske, občečloveške in nacionalne resnice, temveč gledajo vse skozi razred in poznajo samo

razred in razredno resnico. Njim se sedaj s silno močjo maščuje ponižani in razžaljeni nacionalizem.

Vsaka zasmehovana, opljuvana in pod noge vržena resnica se čudovito postavi pokoncu in postaja smrtna nevarnost za tistega, ki se ji je smejal, jo opljuval, teptal ali zanikal.

Velika nevarnost obstoja za nacionalizem, da sam ne napravi slične napake, ker bo tedaj moral tudi on računati z istimi posledicami!

Naš nacionalizem ne obožuje niti države niti rase niti naroda, dasiravno jim, na drugi strani, jamči za tista mesta, katera v organski ureditvi lahko imajo in jih morajo imeti.

Z ostalimi pa ni tako! To iznašamo i v splošno i v njihovo korist; kajti ne bodo izgubljali samo oni, a da bi drugi nič ne izgubili!

Češkoslovaška žaloigra

MEDNARODNI POLOŽAJ

(»Novi put«, št. 19 od 25. V. 1938.)

Govorili bomo o mednarodnem položaju v Evropi, kajti to je tudi najvažnejše polje opazovanja — za nas gotovo!

Položaj, kakršen je nastal po 1918. letu — to se je moglo in moralo vedeti že vnaprej — se je mogel samo tako ohraniti, ako so bile sile, ki so ga diktirale, voljne braniti ga — s silo. Te sile pa najprej niso bile složne. Amerika se je umaknila; Italija je smatrala, da je dobila premalo (v kolonijah je tudi zares dobila malo). Tiste pa, ki so ostale (Anglija in Francija), se niso mogle zediniti, ker se je Angliji dozdevalo, da je Francija preveč ojačena, Nemčija pa preveč oslABLJENA. Francija sama pa je mislila, da obstoja pogodba o miru, katera ji jamči položaj in pravice, odnosno, da Nemčijo obvezuje tudi Društvo narodov. Poleg tega je zAVLADALA v Franciji neverjetna slabost duha! Pacifizem je postal glavna misel — pacifizem za vsako ceno. Zahvaljujoč demokratsko-marksističnemu duhu je prodrla v francoski narod misel: ne sme biti več vojne! Učitelji so širili to misel po šolah, a 1936. je izdal v Nantesu kongres učiteljskih sindikatov (ki šteje 80.000 učiteljev), včlanjenih v glavni federaciji dela, sklep, ki ukazuje učiteljem, da delajo na duhovni in dejanski razorožitvi Francije, ne oziraje se na ostale države in njihovo stališče v pogledu razorožitve, sklep s komaj dvema glasovoma proti. Ko je eden od dvojice, ki je glasovala proti, vprašal kongres: »Do-

bro tovariši, vi ste antimilitaristi, — tudi jaz sem. Toda razjasnite mi, s čim se bo boril naš narod, če bodo, recimo, fašisti jutri vpadli v Francijo? Kaj mislite, s čim bomo dočakali, recimo Hitlerja, če nas napade?«, — je dobil sledeč, v resnici neverjeten odgovor: »Zasuli mu bomo vojsko z letaki o pacifizmu!...«

Kaj se potemtaka čudite, če je, po vsem tem, prišla zgradba, sezidana na versaillskem dogovoru o miru do tega svojega zares bednega položaja! Zakaj sedaj, gospodje komunisti in marksisti, besnite na Hitlerja? Menda ni bil Hitler primoran, da čuva versaillski dogovor!? Ali, da ni bil on namesto vas določen, da bdi nad koristmi, recimo, »velike demokracije«?

Kdor dovoli, da zavlada v njem taka slabost duha, kakor je to dovolila velika demokracija, mora to dočakati. Greh bi bil, če bi tega ne dočakal. Greh! Spomnite se samo zgodbe o talentih: »Kaj si napravil s tistim, kar sem ti dal?«

Kje so tudi mogli francoski učitelji misliti drugače, ko pa je bil v tistem času minister nacionalne vzgoje (tako se imenuje prosvetni minister v Franciji) Žid Jean Sey, ki je malo prej napisal pesem, v kateri se državno in narodno znamenje, francoska trobojka naziva torche - cul (krpa, s katero se briše... zadnjica)! E, toda Jean Sey je moral biti minister v Franciji, ker je mogočen in ugleden član demokratske, antifašistične ljudske fronte, zelo mogočen in ugleden član radikalnosocialistične stranke, kot Žid pa zelo dober prijatelj takrat vsemogočnega šefa ljudske fronte — Žida Leona Bluma!

In sedaj se spominjam, kako mi je, ko sem v tistem času na shodu v Valjevu govoril proti de-

mokraciji in navedel kot dokaz njene nemoči in nesposobnosti primer, da je mogla samo v demokraciji dočakati krščanska država z več kot 40 milijoni Francozov - katolikov, da ji zavlada Žid Leon Blum, z njim vred pa tudi 5 židovskih ministrov in podtajnikov in še preko štirideset načelnikov občin oddelkov in njihovih pomočnikov, Židov in Židinj, — kako mi je neki mladi valjevski duševni delavec vzkliknil: »Živel Blum! Živela demokracija!« — Ne vem, ali bo to čital, če pa bo tole prebral, naj ve, da je tisti trenutek dejansko vzkliknil: »Živel Hitler!« — To pa zato, ker ni nihče Francije tako ponižal, tako razsul, tako osiromašil, tako, z eno besedo, oslabil, kakor je to napravil dekadentski pisatelj, več odvetnik in poslovni človek — Žid Leon Blum.

Toda vsled Leona Bluma je kaznovan ves francoski narod, kajti dovolil je, da zavlada nad njim slabost duha. Hotel je verovati v možnost, da ima nekdo slavno preteklost, veliko državo, ogromno kolonialno carstvo, preveliko bogastvo, ogromen politični prestiž in da čuvajo vse to — dogovori o miru in Društvo narodov, on sam pa, da lahko reče svoji duši: »Jej, pij, uživaj, duša moja: vojne ni več!«

*

Vendar ni moj cilj, da o tem pišem, kajti pisati hočem o mednarodnem položaju, toda misli same, ko naletijo na tako zares veličastno žaloigro, krenejo drugam, kakor zamišljen popotnik, ki tudi nehote zapusti pot, po kateri hodi, zaradi kakšne steze, ki ga je privabila k sebi.

Nastopil je tako anšlus in Avstrija je kakor zrela hruška padla v naročje Hitlerju. Ne začenja li zaman svoj »Mein Kampf« s temi besedami (1925.

leta): »Srečna odločitev je že vnaprej storila, da sem se rodil v Braunau na Innu, v mestecu, ki se nahaja ravno na sami meji dveh nemških držav, katerih ponovno stapljanje se nam dozdeva glavna naloga našega življenja, ki jo moramo doseči z vsemi sredstvi. Nemška Avstrija mora pripasti veliki nemški domovini, in to ne na osnovi nekih gospodarskih razlogov. Ne, ne! Celo, če bi bilo, da govorim gospodarsko, to stapljanje ravnodušno ali tudi škodljivo, se mora vseeno izvršiti! **Ista kri pripada istemu carstvu! Nemški narod ne bo mogel imeti pravice na nobeno politično kolonialno aktivnost, dokler ne zbere vseh svojih sinov v eno državo.** Ko bo ozemlje Rajha objemalo vse Nemce, se bo iz same potrebe tega naroda, ko se izkaže, da ta zemlja ni dovoljna, da ga prehranjuje, rodila njegova npravstvena pravica, da osvoji tuje države. Plug bo takrat zamenjan z mečem, a solze, ki jih prinaša vojna, bodo pripravile žetve bodočega sveta. Vsled tega se mi je zdel položaj mojega rodnega mesta kakor podoba velike dolžnosti.«

Angleži so že vnaprej slutili, da bo prišlo do anšlusa. Ko pa je ta nastopil, jih je postavil pred izvršeno dejstvo, ošinil jih je kot z bičem. Ker so realisti, kakor jih je Bog dal, so takoj spoznali, da je napravil fatalni in nesposobni Eden (zopet neki idol demokracije) strahovito politično napako, ker je skupno s francosko ljudsko fronto odrinil Mussolinija v naročje Hitlerju, ko ga je že prej čisto enostavno nagnal, da je osvojil Abesinijo; (kajti Mussolini je v začetku zahteval samo del abesinskega ozemlja in nekatere gospodarske pravice, kar pa je Neguš na posredovanje Anglije in na Edenovo zatrjevanje, da je za Abesinijo Anglija, odbil). **Ko so to sprevideli, so odšli Angleži**

v Rim na razgovore in sklenili sporazum. Obvezali so se, da bodo priznali zavzetje Abesinije in, drugič, da bodo podvzeli v Društvu narodov pobudo, da pusti svojim članicam proste roke, kar se tiče priznanja Abesinije. Istočasno pa so napravili Angleži svoje zveze s Francijo še tesnejše.

To je velika kretnja Anglije in neobičajni dokaz duhovne sile, s katero razpolaga Chamberlain!

Vedeti je treba pri tem, da je Hitler že pred 12 leti napisal v svojem prej omenjenem delu, da sta glavna stebra nemške zunanje politike Anglija in Italija: z njima je treba skleniti zvezo! Italijo sta mu porinila v naročje Eden in Blum, Anglija pa je občutila nevarnost od Italije in zavzela napram Nemčiji zelo povoljno stališče, s katerim pa tudi sicer, v dobi straha vsled premoči Francije, ni štedila napram njej za preteklih dvajset let. Toda, evo, anšlus je Anglijo naenkrat iztreznil. Spoznala je, da Francija sedaj ni več silna, da je nasprotno, do včeraj premagana Nemčija nepričakovano zmagala. In to iztreznjevanje Anglije se lahko smatra kot izguba za Nemčijo, ker Anglijo od Nje oddaljuje. Hitler je mislil, da bo lahko napravil iz Anglije svojega zaveznika proti Franciji in Rusiji. Toda njegova moč je Anglijo prestrašila in ta je to takoj pokazala s tem, da se je približala Italiji in začela tesnejše sodelovati s Francijo.

Tako so postali Hitlerjevi načrti, katere je napravil že pred 12 leti, na prvi pogled onemogočeni ravno zaradi tega, ker je izpeljal svoje druge načrte: **odvrnil je od sebe Anglijo** (katere zvezo je imel v načrtu) **s tem, da je na tako odločen način zgrabil Avstrijo** (kar je imel ravno tako v prvem načrtu). Toda Hitlerjevi načrti kljub temu ne stojijo slabo, kajti nekdo le dela za njega. **Ravno tisti**

so to, ki so Francijo, njen ugled, moč in bogastvo razsuli in razlili: **demokratsko - marksistična ljudska fronta.**

Angliji nič ne pomaga zблиžanje z Italijo, ako se istočasno ne približa Italiji tudi Francija. Vedeti pa je treba, da Francija že dve leti nima v Rimu svojega poslanika. Tako sta si narazen Italija in Francija! Pod vplivom Anglije se je začela Francija sicer z Italijo pogajati, toda razgovori so obtičali in prišli v položaj, iz katerega ni izhoda. Francija zahteva od Italije umik prostovoljcev iz Španije, na kar Italija sicer pristaja, toda le pod pogojem, da Francija preneha preskrbovati republikansko Španijo: nevmešavanje za nevmešavanje! Toda na to Francija, zaradi svoje notranje politike ne more pristati. **Komunistični narodni poslanci**, po nalogu iz Moskve, **pa tudi socialnodemokratski**, vsled bojazni, da jih ne bi pri rdečih množicah nadkrilili komunisti, **ne dopuščajo nevmešavanja** (dasiravno je bil Leon Blum tisti, ki je nevmešavanje prvi predlagal in ga tudi prvi pogazil). Oboji zahtevajo, da Francija preskrbuje republikansko Španijo z gradivom in z ljudstvom (s prostovoljci). In tako so razgovori med Francijo in Italijo obtičali! To pa zopet napravlja sporazum London—Rim skoro iluzoren in lahko dovede do padca Chamberlainove vlade, katera se na vse načine trudi, da reši mir, ali da vsaj vojno odloži. Če se to dogodi, bomo imeli, v zvezi z notranjo politiko Anglije, v kateri imajo vpliv mnogi Chamberlainu nasprotni elementi, ponovno Edena za zunanjega ministra.

Če pa nastopi Eden, s strujami ideološko protivnimi Rimu in Berlinu, prav lahko pride do vojne — ideološke, v kateri se bodo »velike demokra-

cije« bojevale proti »fašističnim državam«, v času in na način, ki je za njih najmanj ugoden: v času svoje največje slabosti in največje moči svojih nasprotnikov!

Za to možnost je potrebno dobro razčleniti govore Mussolinija in Hitlerja v Rimu. Nista onadva v Rimu sicer dokončno napravila zveze, vendar pa so bile tam postavljene politične osnove za njo. Iz njunih govorov je to jasno razvidno: **Alpe ostanejo meja Rimskega imperija in Germanskega carstva!** To zopet pomeni: Mussolini je postavil Italiji za cilj obnovo Rimskega imperija; ta pa se je v glavnem raztezal preko treh evropskih polotokov in objemal vso severno Afriko. Hitler pa je odredil Germaniji širjenje na vzhod, v prostrane ruske in podonavske ravnine. Načelno sta to drug drugemu priznala, odtod do zveze pa je manj od koraka!

Anglija to čuti! Čeprav je občutila to dosti pozno in čeprav ji njeno demokratsko načelje ne dopušča, da bi to pravočasno pokazala, ampak šele z zakasnitvijo, čuti to kljub temu!

Francija pa, ki je od tega neposrednejše ogrožena, ne čuti, čeprav dobro ve, da ji je Nemčija strahoviti nasprotnik. **Toda ideološki razlogi (o. demokracija!) ji ne dajo, da bi mislila trezno in delala razumno!** Ni ji dovolj, da ima sovražnika na Rhenu, temveč ga s silo ustvarja in vzdržuje i na Alpah (Italija) i na Pirenejih (Španija). Vse to pa v trenutku, ko ji je Anglija s svojim sporazumom z Rimom pripravila pot, da te svoje meje proti Italiji in proti Španiji lahko zavaruje!

Pri takem položaju ne moremo reči, da bi Hitler ne imel tudi sreče: za njega delajo velike demokratsko-marksistične francoske stranke!

NEVARNA ZMOTA

(»Novi put«, št. 22 od 19. VI. 1938.)

Zadnje dni, po mobilizaciji v Češkoslovaški, so se pri nas često slišale besede: »Glejte! Ustrašil se je Hitler, ko je zagledal pest. Videl je, da to ni Avstrija! Pa — Boga mi — prišlo je tudi zagotovilo iz sovjetske države, da bo imel, če napade Češko, opravka tudi s sovjeti...« Take besede sem slišal večkrat. V njih pa sem videl samo zmoto, in zaradi nevarnosti, ki jo spremljajo, nevarno zmoto.

Res je, da je neposredna nevarnost za Češkoslovaško odložena. Ni pa res, da je to povzročila mobilizacija dveh češkoslovaških letnikov, kakor tudi ni res, da se je zgodilo to zaradi nekake ruske grožnje! Čisto drugi vzroki so bili vmes. Te bomo skušali pojasniti in dokazati!

*

Dejanski položaj Češkoslovaške je izredno težek. Ker je tvorba versailleskega miru, je njen položaj odvisen od moči onih sil, ki so ta mir diktirale. Toda v prejšnjem članku smo dokazali, kako so se te sile najprej razdvojile, potem pa oslabele. To je prvi vzrok njenega težkega položaja.

Drugi pa je v njeni neugodni teritorialni obliki in v njenih mejah. Njena oblika je razvlečena: kot teritorij je dolga in ozka. Pri tem pa jo Nemčija sedaj objema v tistem delu, katerega tudi zahteva, od vseh strani kot z levjimi čeljustmi, dočim so ji ostali sosedje Poljaki, Romuni in Madžari, od katerih jim Madžari niso prijatelji, Poljaki pa skoro sovražniki.

Tretji razlog je v tem, da je v Češkoslovaški nad 20% Nemcev in da so poleg tega še sklenjeno

naseljeni. Ko sem 1930. leta potoval iz Prahe v Töplitz - Schönau na nemški meji, smo od Terezina do tam naleteli na same nemške nasebine. Ne spominjam se, da bi videl na tem potovanju češki napis, niti, na občinskih uradih niti na šolah, kaj šele na zasebnih delavnicah! Pri tem je še treba dodati razmerje do Romunov in Madžarov — a Slovaki sami imajo do Prahe isti odnos, kot pri nas Hrvati do Beograda.

Da bi se pretežki položaj Češkoslovaške razumel še bolje, opozarjam čitatelje samo na pogreb tistih dveh Nemcev v Chebu. Ustrelil ju je orožnik, na čigar poziv ne samo, da se nista hotela ustaviti, pač pa sta ga celó hotela povoziti. Na ta pogreb so se zbrale ogromne množice sudetskih Nemcev, pri pogrebu je bil tudi sam njihov vodja Henlein. Toda vse to še ni nič posebnega! Prava težkoča Češkoslovaške je vidna šele iz dejstva, da je morala dopustiti, da je na ta pogreb poslal državni poglavar Nemčije dva venca in da so pogrebu prisostvovali vojaški odposlanci Nemčije iz Prahe. S tem, da je to dovolila, je Češkoslovaška pokazala vzorno miroljubje, pokazala pa je tudi svojo slabost. So postopki, ki se jih ne sme dovoliti, ker pomenijo kapitulacijo. Na pogreb teh dveh Nemcev, ki ju je ubil orožnik v izvrševanju svoje službene dolžnosti, bi ne smela biti poslana Hitlerjeva venca, še manj pa bi smeli prisostvovati temu pogrebu odposlanci Nemčije! Tega Nemčija v svoji državi ne bi dovolila, zato pa tega tudi ne more zahtevati od drugih držav. Toda Češkoslovaška je tako slaba, da je morala dopustiti to težko ponižanje. Iz tega je tedaj jasno, da Hitlerja tokrat ni zadržala mobilizacija dveh letnikov!

Pomislimo samo: Češka je dolga v ravni črti nad

900 km, široka pa na najširšem mestu komaj 200 km. Od približno 2.000 km državne meje ima 700 km meje napram Nemčiji, in to na svojem najvažnejšem delu, najširšem, kjer je tudi prestolnica Praha. Že samo to, v zvezi z vsem ostalim, kar smo navedli, bi moralo odpreti oči tistim, ki trdijo, da se je Hitler ustrašil češkoslovaške mobilizacije.

*

Najmanj pa se je mogel Hitler ustrašiti nekih groženj iz Moskve!

Prvič, Sovjetija nima skupnih meja s Češkoslovaško. Na najbližjem mestu na jugovzhodni tromeji, češkoslovaško - poljsko - romunski, je Sovjetija oddvojena s Poljsko in Romunijo, ki bi gotovo ne dovolili prehoda sovjetskih čet v Češkoslovaško, težko, da bi pa tudi dovolili nemoteni prehod letal.

Drugič, če bi Sovjetija tudi mejila na Češkoslovaško, bi mogla sodelovati samo z aviacijo ali drugimi tehničnimi četami (tanki), in to zopet iz dveh razlogov: najprej je sovjetom iz političnih razlogov nemogoče se vojskovati v množicah. **Oni dobro poznajo svoje pravo stanje in vedo, da bi v tem slučaju imeli doma revolucijo.** Zato je kongres kominterne leta 1936. postavil za cilj izzivanje svetovne vojne zaradi tega, da bi izzval svetovno revolucijo — toda daleč od sovjetskih meja; šele, ko bo vojna že nekaj časa trajala in bodo sovjetski agenti po vseh vojskujočih se državah zadostno pripravili teren, ko se bodo znaki revolucije začeli že pojavljati povsod — šele tedaj se bo Rusija vmešala in dovršila svetovno revolucijo.

Drugo pa je, da ni mogoče vojskovati se v množicah brez urejenega prevoza. V vojni ima prevoz mnogo važnejšo vlogo, zato pa je tudi mnogo živahnejši, kot v miru. Zato postajajo celo v drža-

vah z urejenim prevozom in prometom takoj prve dni mobilizacije prevozne funkcije vse težje in počasnejše. Sedaj si pa zamislite Sovjetijo, kjer je že sedaj, v mirnem času, prevoz najbolj bolna točka sovjetskega gospodarskega življenja! Predstavlajte si državo, v kateri se v mirnem času na samo štirikrat daljši železniški mreži, kot je naša, po njenem lastnem priznanju pripeti letno nad 67.000 slučajev nesreč (trčenj, iztirjenj itd.), pa boste takoj uvideli, da je vojna v množicah za Sovjetijo nemogoča, čeprav bi bile resnične vse trditve o njihovi vojaški sili in čeprav vse ustrelitve, aretacije in »čiščenja« vojaških činiteljev ne bi pustile nikake slabe sledi v rdeči vojski.

Kar pa je znano meni in tebi, bralec, je gotovo znano tudi Hitlerju. Zato ga tudi ni mogla preveč zadržati kaka grožnja iz Moskve, o kateri se v naših demokratsko - marksističnih krogih toliko pripoveduje!

*

Toda nekaj ga je vendar zadržalo. Hitler ni nikdar skrival svojih načrtov, pa jih je že pred 12 leti v svoji knjigi »Mein Kampf« odkrito razložil in zato bi to poučno knjigo moral prebrati vsak, ki se hoče baviti s politikom. Prva naloga, ki jo je postavil Nemčiji, da postane svetovna sila je, da mora združiti vse Nemce! Jasno je, da so tu mišljeni Nemci v Avstriji, katere je že priključil, takoj za tem pa Nemci v Češkoslovaški. Sedaj je njegov način že znan. Najprej izvrši mobilizacijo Nemcev v duhovnem smislu. Zberejo se okrog človeka v tisti državi in okoli svoje narodnosocialistične misli. In ko doseže, da so že zbrani, izvaja z njimi v tisti državi potrebne manevre, ki mu omogočijo, da končno takorekoč brez topa osvoji vso državo.

Tudi tu, pri Češkoslovaški, bi naj tako bilo! Hitler ne bi napadel Češkoslovaške, marveč bi nekoga dne Henlein v notranjosti države dosegel tak vpliv na javno življenje, da bi mogel napraviti potrebne poteze in bi poklical Hitlerja na pohod v sudetsko - nemške kraje. Za sedaj pa, **neposredno**, izgleda, da je ta nevarnost odklonjena. Tega pa ni povzročila delna češkoslovaška mobilizacija, niti neka grožnja iz Moskve, marveč nekaj povsem drugega!

*

V članku »Mednarodni položaj« smo že pokazali, da je Hitler postavil za oporo svoje stalne zunanje politike zvez z Italijo in Veliko Britanijo. Pokazali smo, da je že dokaj daleč uspel v tej svoji nameri. Italija je z njim na eni osi, Anglija pa se je že zelo spoprijateljila z Nemčijo. Toda »anšlus« je stvari v Angliji zelo škodoval. Dotlej je Anglija neprijazno motrila Francijo, svojo dolgoletno zaveznico, in njeno premoč na evropskem kontinentu. Toda velika moralna, vojaška in politična moč Hitlerja in njegove države je odprla oči Veliki Britaniji. Posledica je bila, da je ponosni Albion spremenil svoje gledanje na Italijo, na Abesinijo in na društvo narodov. To je prisililo Anglijo v zunanji politiki k tesni zvezi s Francijo, od katere je zahtevala opustitev dosedanjega ideološkega stališča v zunanjih odnosih in celó prilagoditev zunanje politike stvarnosti.

To pa je spet odprlo oči Hitlerju. Videl je, da se bo — če ne preneha — strah Anglije pred Nemčijo še povečal. V svoji knjigi »Mein Kampf« je pri obravnavanju predvojne nemške politike pokazal dve možnosti: **Nemčija bi mogla imeti zvezo z Rusijo proti Angliji** — ali pa **zvezo z Anglijo proti**

Rusiji! Obe taki politiki bi prinesli Nemčiji zmago z ozirom na hladne in skoro sovražne odnose med Rusijo in Veliko Britanijo v začetku 20. stoletja. Namesto tega pa je cesarska Nemčija vodila vprav tako zunanjo politiko, kot bi je ne smela — zednila je **Veliko Britanijo z Rusi proti Nemčiji!**

Čim je po »anšlusu« videl Hitler v Angliji tak preokret je razumel, da je na prav enaki poti, da bi napravil isto napako, kot predvojna Nemčija. Proti sebi je že imel Sovjetijo, sedaj pa je razburil še Anglijo. Tako bi se mu lahko zgodilo, da bi se zaradi take napake moglo zrušiti vse njegovo dosežanje delo. To pa ga je ustavilo. In to ga bo zadrževalo vse dotlej, dokler se ne zgodi ena od sledečih dveh stvari: dokler se Velika Britanija ne zaplete v kake druge dogodke, ki bi bili zanjo usodnejši, kot so vprašanja srednje Evrope — ali pa, dokler ne poteče dovolj časa od »anšlusa«, da bo Anglija nanj pozabila.

Vse dotlej pa je Češkoslovaška lahko mirna. Vse dotlej bo imela posla samo s Henleinom, oziroma z avtonomijo sudetskih Nemcev!

SLUČAJ ČEŠKOSLOVAŠKE

(»Novi put«, št. 25 od 10. VII. 1938.)

Napisali smo članek »Nevarna zmota« z namenom, da prikažemo resnico in s tem izvršimo svojo nalogo in dolžnost. Ni večjega zla za ljudstvo, kot je njegova nepoučenost, odnosno napačna poučenost o zunanji politiki!

Zato je bila naša dolžnost, da povemo, da ni res, da je Hitler v drugi polovici maja letošnjega leta odnehal od vpada v Češkoslovaško radi mobilizacije

dveh češkoslovaških letnikov, a še manj radi do-
zdevne pretnje Sovjetije, da bo ščitila Češkoslovaško.

Nekateri naši čitalci so radi tega skleпали, da
smo mi ravnodušni glede usode Češkoslovaške. To
pa samo dokazuje, kako ljudje površnočitajo in
razumejo politične stvari.

Niti iz ene same besede tega članka ni mogel
nihče opravičeno priti do takega zaključka! Le do
enega bi lahko prišel, in sicer do tega, da smo ho-
teli tu prikazati izredno težak položaj Češkoslovaš-
ke z ozirom na Nemčijo; brez primere težje, nego
je bil položaj Srbije z ozirom na Avstro-Ogrsko,
ter da se nihče ne udajaj domnevam, kako se je
Hitler prestrašil zaradi delne mobilizacije Češkoslo-
vaške ali zaradi Sovjetije, temveč, da se sedanje
Hitlerjevo stališče more razumeti samo radi njego-
vega prepričanja, da se je Anglija vznemirila radi
izredne sile, ki jo je pokazal z »anšlusom«, in z
njegovo več kot opravičeno bojznijo, da ne začne
radi tega Anglija ponovno, kot že leta 1914., z
ustvarjanjem protigermanskega bloka.

To je torej vsebina tega članka! In naj so se
naše besede še tako cepile ali razumele, nihče ne
more iz tega članka sklepati nič takega, kar so
nam hoteli podvreči nasprotniki! Nauk tega članka
je sledeč: Nemčija je izredno močna. Češkoslovaš-
ka je v zelo težkem položaju. **I ona sama i vsi, ki
so njeni prijatelji, morajo biti močni, a ne slabi, če
ji želijo priti na pomoč!** So pa države, ki so sma-
trale, da smejo biti slabe in jim ne bo nihče ni-
česar slabega storil, ker jih bo čuvalo neko pravo,
za katerim pa ni ničesar. Med njimi sta na prvem
mestu Anglija in Francija, poleg njiju pa tudi vse
velike demokracije. To je torej nauk tega članka!
Mislili smo, da je dovolj jasen. Mislili smo, da ni

potrebno postaviti pike na i, da bo vsakomur jasno vse, o čemer je govora. Sedaj pa smo to s tem člankom prav radi storili, ker se je to pokazalo potrebno!

Eno je čustvo, a drugo je resnica! **Velik sovražnik Češkoslovaške je tisti, ki ne pove resnice, in ki iz te resnice ne izvede zaključkov, koristnih za njen obstanek in njene koristi.** In ravno radi tega, ker smo videli, da so se v tem pogledu pri nas, a verjetno tudi v Češkoslovaški, ljudje začeli udajati zmotam, ki so v tako važnih vprašanjih nevarne, smo napisali članek »Nevarna zmota«.

Upamo, da smo postavili s tem stvari na svoja mesta!

NAŠE STALIŠČE O ČEŠKOSLOVAŠKEM VPRAŠANJU

(»Novi put«, št. 32 od 11. IX. 1938.)

Pogajanja med Češkoslovaško in sudetskimi Nemci so prišla do točke, ki nam kaže, da ni sporazuma. Češkoslovaška je sprejela vse, kar so zahtevali sudetski Nemci, razen treh pogojev, katerih bi najbrže ne sprejela nobena država. Že toliko, kolikor je sprejela, je veliko, sprejeti še več, bi pomenilo iti do meje, kjer preneha vsaka sled Češkoslovaške države. Gotovo nismo pristaši zveze Češkoslovaške s sovjetsko Rusijo. **Vendar moramo reči, da nobena država na svetu ne bo pristala na to, da ji diktira zunanjo politiko petina njenega prebivalstva, in to še narodno-manjšinskega.** Nobena država ne bo pristala na to, da deli edino orožje svoje usode, svojo vojsko; a še najmanj bo to mogla Češkoslovaška na pritisk svojih Nemcev.

Za Češkoslovaško bi bilo mnogo lažje in mnogo bolje, da takoj odseka del svojega ozemlja, kakor da bi dovolila, da pride radi tega dela do razpada vsega njenega organizma.

Tako pa, ker ni sporazuma, je jasno za vse, in mora biti tudi za nas, da je ob tem vprašanju v vsakem trenutku mogoča in tudi verjetna vojna med Nemčijo in Češkoslovaško. Doslej smo že dvakrat govorili o vojaško - političnem položaju Češkoslovaške («Mednarodni položaj», »Nevarna zmotata«), sedaj pa hočemo na tem mestu spregovoriti o našem odnosu do tega izredno nevarnega vprašanja.

*

Če gremo s stališča slovanske vzajemnosti, nam mora biti usoda Češkoslovaške zelo pri srcu. Običajno to ljudje zares postavljajo v območje sentimentalnosti, ali s tem se stvar ne rešuje. Kajti naravnost smešno je, če hočejo reči s tem, da čustva in čustvena razpoloženja nimajo političnih posledic. Pri našem narodu je to čustvo posebno živo, a samo po sebi ne spada med tista čustva, ki bi jih razum veleval pobijati: mi smo Slovani, ponosni smo na to in že zgolj razumsko se smatramo vezane k slovanski vzajemnosti! Verujemo, da bo ona, koncem koncev, nekega dne posebno živa moč, posebno pa, ko bo ruski narod ozdravel od strahovite sovjetske kuge.

Nočemo se spuščati v proučevanje naše pogodbene obveze. Za nas popolnoma zadostuje, kar smo spredaj omenili, da odredimo svoje stališče. Na tem mestu hočemo razglablјati, kakšno naj bo naše stališče, če Nemčija napade Češkoslovaško. — Čeprav je resnica, da v slučaju madžarskega napada na Češkoslovaško Jugoslavija ni obvezana nu-

diti zaščite Češkoslovaški, vendar mislimo, da je v korist Jugoslavije, da Češkoslovaška obstoja in je vsled tega potrebno, da zaradi njene koristi povemo svoje odkrito stališče!

*

Povsem druga stvar pa je, ali more to stališče priti do izraza tudi dejansko, vojaško. Puščamo ob strani ogromnost nemške vojaške sile, kajti, čeravno je ta sila ogromna, so vendar tudi njene velike fronte: morala se bo boriti proti Franciji in Češkoslovaški. In čeprav je njena moč velika, je tudi Jugoslavija resna vojaška sila, ki bi mogla sprejeti nase znaten del njenih čet.

Vendar obstoja neka okolnost prvorazrednega pomena, ki se je z vojaško - političnega stališča nikakor ne more puščati z vidika. Proti Nemčiji imamo okoli 200 km kopne meje. Ta meja teče od zapada proti vzhodu. Od naše državne tromeje, proti Nemčiji in Italiji, teče naša meja v dolžini približno 150 km do Reke. To je kopna meja proti Italiji. Če se bomo bojevali proti Nemčiji radi našega stališča napram Češkoslovaški, je za nas izredne važnosti, da vemo, kakšen bo odnos Italije proti temu našemu stališču. Izven vsakega dvoma je, da bi bila Italija prve dni tega spopada nevtralna. Toda vojna ne traja, kot vemo, le en dan in zato ne moremo dati nič na nevtralnost, h kateri se navadno zatekajo neke velesile v prvih dneh vojne.

Toda za nas je to, kot smo rekli, prvorazredno vprašanje, kajti vojno z Nemčijo si še lahko nekako predstavljamo. Toda istočasno vojne i z Nemčijo i z Italijo si razumsko že ne moremo več predstavljati, odnosno moramo izbegavati možnost

take vojne, ker bi pod sedanjimi pogoji predstavljala rušenje Jugoslavije.

*

Vprašanje odnosa Italije do tega morebitnega spopada zavisi od odnošajev Italije do Francije. Ako se uredi odnošaji med njima, je možno, da se Italija loči od Nemčije, ker obstoja v Italiji močno družbeno gibanje v korist tega in proti italijansko - germanski zvezi ter prijateljstvu. Če pa se ti odnošaji ne uredi, je Italija bolj na strani Nemčije, in če nastopi ta slučaj, ne moremo stopiti v borbo na 200 km dolgi nemški meji, pri tem pa nenadno dobiti novo, italijansko fronto v bok in zaledje.

Od koga zavisi ta ureditev odnošajev? V prvi vrsti od Francije same. Že skoro dve leti nima v Rimu svojega poslanika! Ne drži ga tam iz ideoloških razlogov. **Velika Britanija, toliko zaposlena v abesinskem vprašanju, ga ima, Francija ga pa nima!** Ne samo, da so radi tega francosko - italijanski odnošaji neurejeni, še več: zelo slabi; ampak radi tega tudi niso urejeni angleško - italijanski odnošaji. Vzrok temu je uporni antifašizem francoskega zunanjega ministrstva.

Nočemo se tu spuščati v pobijanje tega stališča in v dokazovanje njegove nepravilnosti. Predpostavili bomo, nasprotno, da je antifašizem upravičen! Stavili pa bomo vprašanje, katerega naj si postavijo francoski antifašisti sami! Ali mislijo, da je Nemčija sama zase tako majhen in neznamen sovražnik, da je Franciji potrebno in koristno vzdrževati sovražne ali neurejene odnošaje poleg Nemčije tudi še z Italijo in preko te še s Francovo Španijo? Ali z drugimi besedami: **ali francoska diplomacija želi in omogoča vojno mesto na eni fron-**

ti kar na treh? Francosko zunanje ministrstvo je gotovo neodvisno v vodstvu zunanje politike. V tem slučaju pa onemogoča, s svojim nerazumljivim vodstvom zunanje politike, Jugoslaviji, da zavzame proti Nemčiji, če pride do udara s Češkoslovaško, drugačno stališče, razen strogo nevtralnega!

V nekem francoskem listu smo brali grajo Jugoslaviji radi takega ali drugačnega obnašanja v tem vprašanju. Če pa damo Franciji vedeti to, kar smo prej pojasnili, bo morala izostati ta graja. Kajti, če se Francija lahko bori, po mnenju njenih levičarjev in zunanjega ministrstva, na treh frontah, — Jugoslavija tega ne more!

*

Ponavljamo, da je naše stališče napram Češkoslovaški jasno! Ne samo slovanska vzajemnost ampak tudi naša korist nas sili, da smo ji ob strani v teh težkih dneh!! Toda Francija vodi danes tako politiko proti Italiji, da mora Jugoslavija to vpoštrevati.

Človek je dolžan skočiti v vodo in nuditi pomoč potapljajočemu se, če je le malo verjetnosti, da mu bo rešil življenje, pa naj bo tudi ogromna verjetnost, da se bo morda utopil tudi reševalec sam. Toda tudi morala prepoveduje reševanje pod takimi okoliščinami, kjer ne samo, da ni verjetnosti, da bi bil potapljajoči se rešen, ampak, kjer je tudi popolnoma gotovo, da se bo pogubil tudi reševalec.

GOVOR IN KRETNJA

(»Novi put«, št. 33 od 18. IX. 1938.)

Poslušal sem, kakor tudi mnogi milijoni, Hitlerjev govor od preteklega ponedeljka. Toda za razli-

ko od mnogih, ki so ga poslušali, sem vsako njegovo besedo sprovedel skozi njegovo delo »Mein Kampf«.

Dasiravno je postal Hitler vodja Germanije in vplivni evropski činitelj, je, na žalost, čitalo »Mein Kampf« razmeroma malo ljudi, dočim je še manjše število tistih, ki so to delo razumeli in zapopadli, da spada Hitler med tiste ljudi, ki smatrajo, da nikakor ni dovolj besede samo razsipavati, ne pridajajoč jim bogzna kakšnega velikega pomena, temveč nasprotno mislijo, da s temi besedami izražajo svojo pravo in čvrsto namero.

Meni je bilo jasno, da je Hitler po ogromni in genialni inscenaciji, ki ima za torišče ves svet, za žarišče pa Nürnberg v Germaniji in Cheb v Češko-slovaški, v tem govoru povedal, da se ne misli zadovoljiti z nikakimi začasnimi rešitvami, ampak le z eno samo: **da sudetski Nemci pripadejo Rajhu in da se za dosego tega cilja tudi vojne ne bo ogibal!** Bilo mi je jasno, da je Hitler s svojo genialno bistroidnostjo ugotovil, da je za uresničenje postavljenega, prej omenjenega cilja nastopil sedaj primeren trenutek. Posrečilo se mu je pripraviti Mussolinija do tega, da je privolil v razdelitev področij (Rimsko cesarstvo, Germansko carstvo — meja Alpe). Italijanska javnost s tem ni bila navdušena, — nasprotno, s strahom gleda na Germanstvo in njegovo moč, toda francoska uradna politika, ki ji dajeta pobudo prostozidarstvo in razkolništvo, ni napravila ničesar, da bi to izkoristila, temveč je, nasprotno, s svojim postopanjem le še bolj privezala Mussolinija na Hitlerja. To je pa za Hitlerja velika korist, največ zaradi tega, ker se mu zožuje bojna črta in s tem pridobiva na jačini ogromna manevrska moč na vzhodu, kjer je ravno tudi

ozemlje, ki ga namerava zavzeti za svoje ljudstvo. Italija ima zanj ravno isti pomen kot Jugoslavija, to se pravi, da bo morala, četudi ne bi hotela, ostati nevtralna (glej naš prejšnji članek!).

Pri vsem tem pa nacionalističnega načela, na katerem je Hitler v svojem govoru tako vztrajal, ne smemo vzeti v njegovem neomejenem pomenu, to je **Hitler se ne bori in se tudi ne misli boriti za ostale narodnosti, temveč samo za svojo.**

Ravno tako pa je treba vedeti, da se ostali svet ne bi toliko razburjal nad tem, da 3,500.000 sudetskih Nemcev pripade Germaniji, če bi šlo samo zanje, ampak je razburjenje in nasprotovanje samo zato, ker so znani pravi cilji germanske narodno-socialistične politike, in je pri tem vprašanje sudetskih Nemcev le eno prehodnih vprašanj pred dosego končnoveljavnega cilja. Res pravi Mussolini v svojem zelo važnem članku v »Popolo d'Italia«, da bi Hitler očitno odklonil, če bi mu kdo ponudil 3,500.000 Čehov. Toda v ta stavek ne veruje niti Mussolini sam, Hitler ga pa ne bi nikoli izrekel, kajti vzel bo »radi obrambe in prehranitve svojega naroda« tudi tuja ozemlja. Drugo pa je vprašanje, kaj bi napravil Hitler s temi 3,500.000 Čehi, in bi morali tudi na to odgovoriti, — toda tokrat moramo dalje.

Poslušajoč Hitlerja sem imel jasen vtis, da je njegov voz stekel, ne oziraje se na mnoga znamenja (za katera že zdavnaj, v svojem prej omenjenem delu, tudi pravi, da o njih ne bo vodil računa). **Znano pa je, da se o znamenjih, i zaradi sebe i zaradi drugih, mora voditi račun!** Hitler je izreden človek: genialnega duha, junaške volje, apostolske čistoče in izredne organizatorične sposobnosti. In

vendar mu nekaj manjka, ker bi sicer moral videti znamenja, mimo katerih je stekel!

Najmanj se je po tem govoru lahko pričakovalo, da bo vtis pomirjajoč. Vsled tega so me neobičajno iznenadile razlage našega in tujega tiska, ki je tolažil svet, »češ, da Hitler ni iznesel nobene določene zahteve«. — Ravno zaradi tega dejstva sem prišel do zaključka, da njegov govor ne daje velikih nad, da bi se mir ohranil, ker ne zahteva, razen napovedi, da bo sudetskim Nemcem, če se jim ne da zadovoljitve, preskrbel isto sam, ničesar določnega. Nekateri so po tem zaključili, da Hitler ne izključuje mirne rešitve s sporazumom, še več, da nanjo, izgleda, celo napeljuje. Toda to modrovanje dejansko nima zaslombe, kajti če **Hitler dodaja, da bo v skrajnem slučaju sudetskim Nemcem on sam preskrbel zadovoljitev, s tem istočasno onemogoča sporazum.**

Poslušajoč Hitlerjev govor si je lahko vsakdo, kdor bi se v mislih prestavil v sudetske kraje, zamislil, kakšno brezumno zaupanje bo prebudil ta govor po trgih in ulicah, kjer so zbrane sudetske množice poslušale Hitlerjeve ognjevite besede, in je lahko takoj predvidel krvavi zaključek tega navdušenja; **kajti te noči ni prišla z njegovih usten niti ena pomirjevalna beseda!** Ravno tako pa je moral vsakdo vedeti, da bo Hitler uporabil vsako mrtvo sudetsko glavo in vsakega ranjenca, — kar je neogibno v tako izzivalnem razpoloženju — kot nov dokaz za povzdigo glasu »proti češkim tlačiteljem«. A odtod do vojne je manj kot korak!

Vsled tega je naravnost čudno, kako so mogle razlage Hitlerjevega govora ugotoviti, da pušča ta govor nade, da do vojne le ne bo prišlo!

Hitlerjeva odločna volja, njegov jasen cilj, ka-

terega je zdavnaj postavil in od katerega ni odstopil, izredno ugoden položaj Nemčije, ki je nastal vsled Hitlerjeve osebne moči, narodnega navdušenja in nasprotnikove oslabelosti — posebno pa Mussolinijeva navezanost in utrjena črta na zapadni fronti, vse to skupno, skupno z zelo posrečenim izgovorom o tlačenju 3,500.000 Nemcev od 6,000.000 Čehov, vse to sili Hitlerja, naj bo brezobziren v pohodu, ki je usmerjen k cilju in ki naj privede do njegove končnoveljavne dosege.

Zato sem, poslušajoč ga, videl s svojimi očmi prikazni vojne, čul njeno strašno grmenje, že gledal požar ter opustošenje in si bil v svesti, da bomo vse to kmalu tudi s telesnimi čutili videli in čuli!

*

Ko pa so se drugi dan pokazali v sudetskih krajih neredi in je prišlo vsled tega do obsednega stanja, pa do sudetskega ultimata, so tudi ostali videli, da je mir na izdihu.

In kakor gre duhovnik z Najsvetejšim kot zadnjo pomočjo, tako se je napotil stari Chamberlain z avionom k Hitlerju v Berchtesgaden, da poizkusi rešiti mir. **Prepričan sem, da to Hitlerju ni bilo prijetno.** Genialni inscenator in dramaturg je vse predvidel in dal vsakemu neko mesto v ogromni drami, kjer tudi sam igra glavno vlogo, le za usmiljenje ni v njej predvidel nobene vloge — za tisto usmiljenje, ki ga naziva apostol Pavel z ljubeznijo, — brez katere človek nič ne velja, dasiravno govori vse jezike, i človeške i angelske, in ima vsa znanja in vse tajne, — pa tudi, če razda vse svoje imetje drugemu in izroči svoje telo, da ga sežgo, — ker je brez ljubezni »kot zvon, ki zvoní, in kot kraguljček, ki zvenčí«. Verjamem, da se je moral namrščiti. Hitler ni tako prazen človek, ki je poln

intuitivne moči, je moral občutiti, da radi pojava starega in močnega Chamberlaina, ki je poln krščanske ljubezni, ne prihaja sedaj njegova vloga v senco, temveč, da se postavljata druga proti drugi **Sila in Ljubezen**, v trenutku, posebno osvetljenem s pretresljivo svetlobo.

S tem, ker sem rekel za Chamberlaina, da je poln krščanske ljubezni, nisem hotel niti najmanj, kakor na žalost politični ljudje običajno mislijo, reči, da ta kretnja zato nima visokega in globokega političnega smisla. Nasprotno! Ljubezen, katere je bil poln stari predsednik Chamberlain, mu je omogočila kretnjo, posebno bogato na političnih posledicah. S tem se namreč **Hitlerjeva odgovornost pred Bogom, njegovim narodom in vsem svetom jasno podčrtava**. To pa ima, ponavljam, posebno globoke politične posledice!

Dejstvo, da ta pojav ruši Hitlerjevo inscenerijo, pa še nikakor ne pomeni, da ruši tudi njegove namer. Na noben način ne! Gotovo ne. Samo navažen, da velikih stvari ne dela brez odgovarjajoče scenerije, je Hitler tukaj s Chamberlainovo kretnjo v svojem delu oviran! **Verjamem, da Chamberlain ne bo uspel s svojo kretnjo, ker Hitlerju ne more nuditi tiste dosege cilja, katerega si je postavil zdavnaj, že pred 12 leti, in katerega udejstvitvev se mu sedaj, tako izgleda, omogoča**. A Hitlerjeva hladna in železna logika, k dosegi cilja usmerjena volja, njegov izključni, neomajeni in popolni nacionalizem mu ne dovoljujejo, da bi se zamislil pred zares nevsakdanjo kretnjo, ki jo je napravil Chamberlain 14. septembra.

Kakor tudi mnogi, katerim poleg vseh izrednih darov, s katerimi so obdarjeni, vendar nekaj manjka, bo verjetno tudi Hitler šel mimo tega zname-

nja, katerega je v poslednjem trenutku ljubezen iznesla pred njega; razen, če bo poslabšanje scenerije privedlo, ne prisililo, Hitlerja do tega, da odloži razplet svoje igre za kakšen teden ali mesec.

*

V članku »Nevarna zmota« sem pokazal, da Hitler v mesecu maju ni opustil napada na Češkoslovaško radi strahu pred delno mobilizacijo češkoslovaške vojske, še manj pa radi takrat izmišljene sovjetske pretnje, temveč zato, ker mu vojna z Anglijo ni šla v račun.

Poizkušal je Anglijo pomiriti, da bi mu pustila v srednji Evropi in vzhodu proste roke. Odtod tudi poslanstvo kapetana Weidmanna, ki je šel v London s ponudbo za sklenitev pogodbe o zračnem nenapadanju — strah, ki sili danes Anglijo, da ne more več smatrati, da bi bil njen otok oddvojen od Evrope, kakor je to bilo pred iznajdbo in izpopolnitvijo aeroplanov. Toda to poslanstvo ni uspelo! Angleži se niso mogli pomiriti, ker so si v svojem pozitivizmu vse preveč dobro zapomnili, da v današnjem dejanskem položaju pogodbe ne veljajo mnogo.

Brž ko je to spoznal, je imel Hitler dvojno izbiro: ali, da udejestvitev svojega cilja opusti, dokler Anglija ne pride v kakšen težek položaj, — v tem slučaju pa, da opusti tudi sedanjo izredno ugodno priliko, ali, da tudi protivno Angliji začne neizbežno vojno.

Hitler se je priključil tej drugi izbiri, — zato pa je začel utrjevati svojo črto proti Franciji s tem, da je zgradil v globino 50 km petkratne utrjene črte. Kakor hitro se je za to odločil, je dal mobilizirati stotisoče delavcev, poleg znatnega števila efektivne obvezne delovne službe, in nekoliko divi-

zij redne vojske. In vsa ta ogromna armada se je vrgla na pospešeni posel, tako da bo po njegovih besedah ta utrjena črta gotova še pred zimo. S tem odbija nevarnosti napada francosko - angleških čet in dobiva možnost, da z ogromnimi silami hitro doseže visoke cilje!

Ne verjamemo, da gre tukaj samo za sudetske Nemce. Če bo Hitler začel kedaj vojno, bo zaradi golega gospodarstva gledal na to, da bo takrat udejstvil tudi ostale cilje. To pa bo dovedlo do dveh stvari: do obsežnega spopada na eni strani, — in do vmešanja tudi drugih sil, ki niso neposredno prizadete, v vojno!

POSLEDNJI ZUNANJI DOGODKI

(»Novi put«, št. 34 od 25. IX. 1938.)

Mnogi vpijejo na Francijo in Anglijo, da sta zapustili Češkoslovaško. Zanimivo je, da ne čujemo istega proti sovjetom, dasiravno so isti tovariši malo prej trdili, da bodo sovjeti Češkoslovaški pomagali in jo branili, o čemer pa ni sedaj ne duha ne sluha.

Tokrat sem primoran govoriti v prilog Francije in Anglije!

*

Chamberlain je državnik največjega stila. Sin velikega Josepha Chamberlaina je v resnici vreden, da je to, kar je. Anglija danes bržkone ni mogla imeti boljšega in večjega državnika, kakor je on. Spoznal je, da mora tukaj, po znanem strateškem pravilu, »kdor vse zahteva, lahko vse izgubi«, popustiti in je torej izločil vse tisto, kar mu je nemogoče zahtevati, in to predal brez borbe, je pa zato sklenil ostalo uporno braniti.

Že to je genialno. Toda nič manj ni genialno ti-
sto, kar je izbral, da odstopi, niti ono, kar je sklenil
braniti. **Najmočnejše Hitlerjevo orožje je načelo
samoodločbe narodov.** Kako naj Anglija spravi v
gibanje skoro popolnoma neodvisne dele svojega
carstva: Kanado, Avstralijo, Novo Zelandijo, Južno
Afriko, (da o Irski, ki je popolnoma ločena država,
niti ne govorimo), če jih potegne v vojno, da bi
trije in pol milijoni Nemcev ostali v Češkoslovaški?
To pa je vsekakor važna stvar za vladnega pred-
sednika Britanskega carstva! Zato se s Chamber-
lainovim predlogom, katerega je sprejela tudi Fran-
cija, pušča Hitlerju, da vzame zelo velik del sudet-
skih Nemcev. Od njega pa se pri tem zahteva jam-
stvo za nedotakljivost ostalih mej Češkoslovaške.

To pa je za Hitlerja skoro nemogoča stvar! Če
to sprejme, bo prišel najprej v nesoglasje z Musso-
linijem, Madžarsko in Poljsko, — kar v današnjih
razmerah ni mala stvar. Drugič, pa bo Hitler, če
to sprejme, samemu sebi zaprl vrata, ki jih mora
imeti odprta za nadaljnje prodiranje v pokrajine,
ki jih je označil pred 12 leti v knjigi »Mein Kampf«
za predele, ki morajo pripasti nemškemu Rajhu.
Če pa te ponudbe ne bo sprejel, bo izgubil svoj naj-
močnejši dokaz, na katerem je vztrajal do sestan-
ka s Chamberlainom od 14. septembra, — da su-
detski Nemci pripadajo Rajhu po pravu samoodloč-
be, in bo s tem pokazal vsemu svetu, da je to de-
jansko samo izgovor. To ga pa prikazuje kot izzi-
vača in napadalca, pred čemer beži vsak pameten,
kakor mačka od vrele kaše.

Treba je zato razumeti Chamberlainov glas ne
kot nekako zapuščanje Češkoslovaške, dasiravno
izgubi baš ona znatno pri tem, temveč, po sred-
stvih in pogojih, dejansko samo kot najboljšo re-

šitev ne le za ostali svet, ampak tudi za Češko-slovaško samo.

*

Da to ni enostavno zapuščanje Češkoslovaške, se vidi po razgovorih v Godesbergu, ki so se začeli 22. septembra, a še niso končani.

Če bi bil ta načrt Hitlerju tako prijeten, bi ga sprejel v petih minutah, ne pa da se pogajanja vlečejo, glejte, že več kot 30 ur! Hitlerju sedaj ni mogoče zahtevati od Chamberlaina i poljskih i madžarskih zahtev, ker jih ni iznesel na prvem sestanku; današnje vesti pa kažejo, da jih je vendar iznesel, Chamberlain pa jih je odbil, proseč ga, naj se sproženo vprašanje ne zapleta. Kajti Češki ne preti nevarnost od Madžarov in Poljakov, temveč zato, ker so te zahteve prišle sedaj, ko še nemške niso rešene!

*

Kaj bo? — Težko je Hitlerju načrt sprejeti, ravno tako težko pa mu je, da bi ga odkrito odbil. — Ne vemo, na katero stran se bo nagnil!

Težko mu je sedaj postavljati nove zahteve, kajti Chamberlain ima polovico reči, da je osebno prišel, da spozna nemške zahteve, — da je na tej podlagi dobil pristanek Francozov, t. j. Francije, — nadalje so prisilili Češkoslovaško, torej sedaj ni mogoče otežkočati stvari z novimi zahtevami. A Chamberlain ima predvsem svetom pravico, da smatra tako obnašanje kot prekimbo razgovorov, očitvidno odbijanje predloga, s katerim se popolnoma usvaja Hitlerjevo stališče samo. Vsled tega bo tudi težko prišlo do Hitlerjevega umika.

Toda na vidiku je druga stvar! — Brž ko se je češkoslovaška vlada dr. Hodže odločila, da odstopi nekatera ozemlja Nemčiji, je danes, kakor izgleda,

večji del tega ozemlja zapustila, tako da so ga zavzele sudetske udarne čete. Spremenila pa se je vlada, spremenilo se je tam tudi stanje, tako da so se češkoslovaške čete vrnile, in imamo zato sedaj že na mnogih krajih borbe s sudetskimi dobrovoljci. Čisto lahko je možno, da do napovedi vojne sploh ne bo prišlo, kajti ta način predstavlja sedaj neko mednarodno moralo ali nemoralo. Bojujejo se brez objave vojne! Ta oblika pa Hitlerju tudi omogoča, da Chamberlainovih predlogov ne odbije, temveč jih morebiti podaljša. Pod takimi pogoji borbe ni težko voditi dolgih diplomatskih razgovorov!

Nemčija bo potemtakem težko izgubila živce in se pokazala napadalca. Prej bodo v tem slučaju težave z Anglijo in Francijo, — če ne vzame stvari v svoje večje roke Društvo narodov!

*

Ta članek smo napisali pred razhodom Hitler-Chamberlain v Godesbergu. — Razhod nam je dal prav! Članek pa ima svojo vrednost zato, da razjasni, zakaj je prišlo do ločitve, odnosno do odklonitve Chamberlainove ponudbe s strani Hitlerja.

Toda človek mora biti obupan, ko naleti danes na tako kretensko nepojmovanje položaja. Dovolj je bilo samo, da je postavil Hitler nek proti predlog, pa se je ves svet oddahnil. Listi pišejo: »Napetost popušča!«, — nek povsem resen človek pa mi je dejal: »Hitler popušča!«. Ko pa razčlenimo ta Hitlerjev protipredlog, vidimo, da je naravnost brezobzirno grob, ker zahteva takojšnjo predajo vsega, kar se mu nudi s Chamberlainovim načrtom, ne prevzema pa nikake obveze iz drugega dela načrta, temveč se bodo razgovori o tem nadaljevali, ko bo vzel Hitler iz češkoslovaških rok tisto, kar je

zahteval; rok za pristanek in odstopitev je do 1. oktobra. In to imenujejo resni ljudje popuščanje!

Pomen tega protipredloga je sledeč: daj, da vzajem brez borbe ono, kar mi nudiš; tistega, kar zahtevaš od mene, ti ne morem dati, toda to ti bom povedal šele takrat, ko bom vzel naprej tisto, kar mi sicer nudiš!

Chamberlain je to razumel. Sprejel je Hitlerjev predlog, da ga dostavi Prahi in o njem razgovarja v Londonu in s Parizom; kajti ni mogel prevzeti sam nase odgovornosti, da bi takoj rekel ne, ker bi to pomenilo takojšnjo vojno. Toda ta Hitlerjev predlog je takšen, da ni izgledov, da bi ga mogla Češkoslovaška sprejeti niti da bi mogla Francija in Anglija vršiti pritisk nanjo.

Vse to je znano tudi Hitlerju. Zakaj pa mu je bilo potemtakem potrebno odlagati vojno za teh šest dni? — Zato, da se ne pokaže napadalca. Izveneti mora, da on ni odbil Chamberlainovega predloga, le ničvredna Češkoslovaška je to zavrgla, — in zato je prišlo do vojne!

Hitler je poleg vseh svojih velikih sposobnosti (genij, apostol, heroj in organizator) še dramaturg, inscenator. Za bodočo vojno je potrebna inscenacija, s katero naj se pokaže, da on sam ni kriv vojne.

*

Zato je tako popustil. Namesto, da odbije, je privabil Chamberlaina, ga sprejel in mu potem predal svoj predlog, da ga Chamberlain (ki na to ni mogel pristati) ponese in preda Čehom, »ker je to skrajna meja, do katere lahko popusti Nemčija«.

*

Ali bo Hitler uspel v tem? Zakaj ne bi? Saj so ljudje tako površni, tako malo vedo, ker tako malo

mislijo, da se z dobro inscenacijo lahko mnogo napravi.

DVA GOVORA

(Novi put«, št. 35 od 2. X. 1938.)

Hitler je ponovno govoril v ponedeljek 26. septembra — tokrat v Berlinu. Vse tisto, kar smo rekli o njem že preje, ostane tudi nadalje, — in vse, kar smo povedali o njegovem odnosu do češko-slovaškega vprašanja, ostane ravno tako tudi vnaprej nespremenjeno. **Genialni inscenator in dramaturg ni govoril tako, kakor bi odgovarjalo nepristranski in splošni resnici (katere ne priznava), ali pravici (ki je ravno tako ne priznava) in lepoti, temveč tako, kakor mu je potrebno za dosego postavljenega cilja!**

In zato je treba njegov govor, i oni v Nürnbergu i ta poslednji, ocenjevati samo v zvezi s postavljenimi Hitlerjevimi političnimi cilji, ne pa v luči resnice niti pravice niti lepote. Ker pa ogromna večina ljudi (in to čustvenih, pa tudi takih, ki upravljajo države in odločajo usodo narodov (tega ne zna, tudi niso sposobni razumeti Hitlerjev govor.

Tudi tokrat so bile razlage drugega dne obupno neumne: »Hitler ni zaprl vseh vrat!« Po mišljenju teh zabitežev ali nepoštenjakov, ki uravnavajo svetovno »javno mnenje«, bi zaprl Hitler vrata šele takrat, ko bi objavil vojno in rekel: »Od tega trenutka dalje sem v vojni!« Toda Hitler, razumljivo, dasiravno se je za vojno že odločil, ji določil začetni dan, zraven pa tudi vse tisto, kar za tem pride, ni neumen, da bi tako »zaprl vrata«. **Dobro ve, da bo vojna in jo tudi želi pod sedanjimi razmerami, za njegov narod, z ozirom na postavljene cilje, najugodnejšimi. In zato, ker zna, kakšne ima zabi-**

teže na važnih mestih v svetu, tudi govori tako, da izgleda, kakor »bi pustil odprta vrata«!

Da Hitler, pod sedanjimi razmerami, želi vojno, nam je dokaz:

a) Ker ne sprejema Chamberlainovega predloga, — ki brez vojne v največji meri, skoro popolnoma, predaja sudetske Nemce Rajhu;

b) temveč namesto tega postavlja svoj protipredlog, s katerim jemlje takoj za Rajh celo več, kakor je nudil Chamberlainov predlog, pri tem pa ne daje nikakih jamstev za bodoče osiguranje češkoslovaškega obstanka, dočim so ta jamstva sestavni in nerazdvojni del Chamberlainovega načrta;

c) vedoč pa, da tega Češkoslovaška ne more sprejeti, niti ne more kaj takega kdorkoli od nje zahtevati, — pušča rok do 1. oktobra, v katerem se mora to sprejeti brez razpravljanja;

č) pri tem pa pred svoj narod ne iznaša dejanskega stanja, temveč iznaša neprestano, kakor da bi bilo to še sporno, vprašanje sudetskih Nemcev, — katere mu je voljna odstopiti tudi Češkoslovaška sama — ne iznaša pa, da je v času med prvim sestankom v Berchtesgadenu in drugim v Godesbergu, pod vplivom Mussolinija, Madžarske in Poljske, razširil svojo zahtevo, ko je izjavil, da bo Rajh jamčil za meje preostale Češkoslovaške le, če bosta na to pristali tudi Poljska in Madžarska;

d) dočim je njegov govor z vso jezo in besom uperjen na Češkoslovaško, je obziren in blag napram Franciji in Angliji.

Poslednji dve okolščini sta morali pazljivega poslušalca in misleca naravnost presenetiti. Da se Hitler poslužuje neresnice kot sredstva v svoji propagandi v Nemčiji, sledi iz tistega, kar smo navedli pod č). Če bi delal drugače, bi moral pove-

dati vso resnico; a Hitler je isto povedal kot vodja nemške delavske narodnosocialistične stranke pred 12 leti v svojem delu »Mein Kampf«, sedaj je pa, kot vodja in kancelar Rajha, ne bi mogel in tudi ne smel reči. Zato se v češkoslovaškem problemu iznaša neresnica! **Potrebno je nemški narod ogorčiti, povzročiti, da postanejo Nemci kot besne kače, ker Beneš ne da 3,500.000 sudetskih Nemcev, temveč jih hoče še dalje tlačiti, a to skriva z raznimi obljubami, v katere se, »kakor tudi ne vsemu ostalemu, kar je obljubljal«, ne more verjeti. Hitler bi pri svojem narodu dosegel ravno isto, če bi iznesel vso resnico, ne samo o češkoslovaškem problemu, temveč tako, kakor je to napravil v knjigi »Mein Kampf«. Toda takrat bi imel za seboj resnično vse Nemce, ne bi pa imel proti sebi samo Češkoslovaške, temveč tudi mnoge druge narode, za katerih usodo gre. In zato govori samo o Čehih in o Benešu, — vendar ne tako, kakor je dejansko, ker bi postale množice osupnjene (zakaj potemtakem vojna?), temveč tako, da bi sprejele množice vojno kot delo pravice!**

Značilno je v zadnjem govoru nenapadanje na Anglijo in Francijo. Mnogi vidijo v tem tista »odprta vrata«, vendar pomeni to nekaj povsem drugega. Hitler ve, da se bosta Anglija in Francija bojevali, če napade Češkoslovaško (in je zato zgradil Siegfriedovo črto na zapadu), vendar jih ne napada, temveč povdarja neprestano, da od njih ne zahteva ničesar, ampak zahteva samo sudetske Nemce, to pa od Beneša in Čehov. To nenapadanje pa ni zato, ker bi hotel »odprta vrata«, saj mu je dobro znano, da so dejansko vrata zaprta, temveč zato, ker je tudi to potrebno »zaradi propagande«, — ki igra, kakor se lahko vidi, v njegovi

stranki v Rajhu ogromno vlogo. **Potrebno je, da, ko jutri Angleži in Francozi vendarle padejo v vojno, ves nemški narod zarjove kakor 'ranjeni lev:** »Kaj vendar hočejo ti Angleži in Francozi? Zakaj so nas napadli? Ne dajo nam živeti! če je pa tako, se bomo bojevali, toda zapomnili si nas bodo!«

Toda tudi po tem govoru zelo mnogi ljudje, — in to zopet inteligentni ljudje — ne verjamejo v možnost vojne. Pravijo: »Kaj ni Hitler znorel! Saj ga je vendar moralo 1918. leto nečesa naučiti! Ali ne ve, kaj so Anglija, Francija, Amerika, Rusija?«

S svojega stališča je Hitler v pravu. Druga stvar pa je, ali je samo to stališče točno! O tem smo že pisali in dokazali njegovo netočnost (»Naš nacionalizem«, »Govor in kretnja«). Vendar pa moramo zaenkrat računati s Hitlerjevim stališčem, ker dobro pozna svojo moč in slabost druge strani.

1) **Njegova moč je kinetična, a moč druge strani je potencialna.** To se pravi: ono, kar ima, lahko Hitler tudi v večjem obsegu takoj spravi v gibanje. Oni drugi pa imajo mnogo več kot on, vendar pa je toliko časa, dokler vsega tega ne razvijejo, mnogo jačji od njih, — do tedaj pa upa na povoljen razplet spopada za sebe. On je vsó svojo državo skrpal v sno samih misel, voljo in navdušenje, jo opremil in izvežbal. — Oni drugi so neurejeni, oslabljeni in brez navdušenja.

2) **Vsa ta Hitlerju nasprotna moč (razen Sovjetije) se nahaja na zapadni fronti.** Tja pa on zaenkrat niti noče, niti mu ni treba iti. On gre na vzhod! Tu pa je njegova moč brez vidnega, po moči mu enakega nasprotnika. In ko se bo moč njegovih nasprotnikov razvila, se ne bo, kakor vse kaže, uporabljala na vzhodu, na zapadu pa bo Hitler

ostal za Siegfriedovo črto v defenzivi, kolikor časa bo hotel; če pa osvoji na vzhodu, kar si je postavil za cilj, lahko vzdrži vojno tudi dalje kakor nasprotna stran! To ne izgleda kot 1914. leta, kajti takrat je obstojala na vzhodu ogromna sila Rusije, — katere sedaj ni in katera lahko igra v tem spopadu, četudi se vmeša, najverjetnejše, samo vlogo pomagača z avioni in drugim materialom.

Zato je Hitler v pravu. Stoječ na stališču absolutnega nacionalizma, neobstojanja nepristranske, občečloveške resnice in pravice, — Hitler pozna le nemško pravico — in smatrajoč, da je nemška rasa največja človeška vrednost, gre za njeno supremačijo, nadmočjo na svetu, — to k njeni prvi etapi: »preskrbljenje nemškemu narodu, za njegovo število, za dobo 300 let, dovolj ozemlja za njegovo obrambo in prehranitev.«

Njegova trditev, da, ko se reši to (sudetsko) vprašanje, bo to »poslednja teritorialna zahteva Nemčije v Evropi«, je težko sprejemljiva, — ker se je proti njej boril isti Hitler dvanajst let mlajši, pišoč svoje, tukaj že tolikokrat omenjeno delo »Mein Kampf«. Če bi bilo to točno, bi pomenilo, da Hitler noče dalje na vzhod, da zasigura Nemčiji potrebna ozemlja, temveč da hoče v kolonije. **To pa bi Anglijo in Francijo vsekakor manj pomirilo!** Pač pa je v tem delu rekel, da si bo Rajh pridobil pravico do kolonij šele takrat, ko bo z osvajanjem ozemlja na vzhodu nasičen, da ne bo imel več možnosti niti potrebe iti v tej smeri dalje. Ker pa to zaenkrat še ni izvedeno, bomo morali prej verjeti Hitlerju iz »Mein Kampf-a«, kakor pa vodji in kancelarju Rajha, — toliko prej, ker naloge, ki jih je postavil v tem svojem delu od pred 12 leti. Rajh pod njegovo upravo stalno in nepre-

stano drugo za drugo dosega. Vsled tega moramo z gotovostjo (izvzemši posebnega nepredvidenega vmešavanja Božje milosti) zaključiti, da je vojna med Nemčijo in Češkoslovaško neizbežna (razen, ako Češkoslovaška sprejme vse postavljene zahteve).

*

Sinoči, 27. septembra, je govoril tudi Chamberlain. Govoril je kratko, iz svojega kabineta, ne pred veliko množico in skromno. In istočasno, ko je govoril Hitler v Sport - Palace - u, po Goebelsovih besedah, — vsej Evropi in vsemu svetu, je govoril Chamberlain »ljudem in ženam v Veliki Britaniji in v Britanskem imperiju s tem namenom, da me bodo morda poslušali tudi v drugih državah«.

Njegov govor je bil topel, ožarjen z ljubeznijo in poln bojazni. **Toda kot govor državnika ima veliko politično vsebino.**

Na obziren način, primeren angleškemu duhu in duhu angleškega jezika sploh, ruši reinscenacijo, katero je bil Hitler, po Nürnbergu in po Chamberlainovem obisku od 14. septembra, prisiljen napraviti. On postavlja stvari na svoja mesta; ugotavlja, da je svojo stvar in načrt napravil po razgovoru v Berchtesgadenu in na osnovi zahtev, ki mu jih je Hitler takrat predložil, in iznaša svoje presenečenje v Godesbergu, ko je videl, da je osnova, na kateri je načrt delal, spremenjena. Razume, da Češkoslovaška država ne more sprejeti pogojev, ki jih je Hitler postavil v svoji spomenici. **Pa vendar Anglije ne more potegniti v vojno zaradi Češkoslovaške. Toda Anglija bo, ob priliki Češkoslovaške, šla v vojno, če se pri tem vprašanju pokaže, »da se je katerikoli narod čvrsto odločil priboriti si s strahovanjem in silo oblast nad vsem svetom«.**

Sudetski spor smatra v načelu rešen in je zato mnenja, »da je, kakor vsa kaže, skoro nemogoče«, da bi tak v načelu rešen spor mogel biti vzrok vojne«.

Vsled tega, če pride do vojne, ni prišlo zbog spora o sudetskih Nemcih, temveč vsekakor zbog nečesa drugega. To drugo pa, česar Hitler ni povedal, da ga priganja v vojno, kar pa ga v resnici tja vodi, (in to se bo tudi pokazalo, če do vojne pride) je **volja, da si »pribori oblast nad vsem svetom« s strahovanjem in s silo.** Takrat pa, četudi smatra Chamberlain, da je tako ravnanje, ki dovaja do vojne »nerazumljivo«, — četudi je Chamberlainu spopad med narodi mrzek, bi kljub vsemu temu nastopilo pri njem prepričanje, da je treba narodu, ki si hoče priboriti tako oblast, dati odpora, ker bi »narodi, ki verujejo v svobodo, pod tako oblastjo ne mogli živeti, saj bi tako življenje ne imelo nobene vrednosti«.

Chamberlain bi, tako pravi, tudi tretjič obiskal Hitlerja, če bi mislil, da bi imelo to »kakršnokoli korist«. **Toda v tem trenutku, nadaljuje, ne vidi, kaj bi mogel še koristnega »napraviti v pravcu posredovanja«.** So pa nekatere stvari, katere bi mogli in bi jih bilo treba napraviti doma, ker so potrebni »prostovoljci za obrambo pred napadi iz zraka, za gasilske čete, za policijo, kakor tudi za kopne vojne edinice«.

Govor je v vsej svoji preprostosti veličasten. To veličastnost mu daje tragičnost trenutka, kakor tudi osebnost človeka, ki je zares vse napravil, da ne pride do vojne. **Ko se bo ugotavljala odgovornost za novo vojno, bo najtežja obtožba proti Hitlerjevi Nemčiji pričevanje Neuvillea Chamberlaina, podano v tem govoru!**

*

In tako izhaja, po vsej priliki, iz teh dveh govorov, da bomo imeli še morda koncem tedna vojno, če ne pride vmes kaj nepredvidenega. To pa ne samo med Nemčijo in Češkoslovaško! Gotovo je, da se bosta v njo takoj vmešali Francija in Anglija, z ozirom na Mussolinijeve govore tudi Italija.

Hitlerjev račun je dober, celo odličen, in baš to ga tako priganja v vojno. Samo: »poletel je mimo znamenj«, on, borec proti Židom in marksistom, in niti ne sluti, kakšno igro, koristno za judovsko-komunistične interese igra tukaj.

Toda o tem bomo več spregovorili drugič, ako Bog da!

*

Zaključil sem ta članek, pa mi javljajo, da je na pobudo vlade Rajha sklicana za 29. septembra zjutraj konferenca Hitler — Mussolini — Chamberlain — Daladier.

To konferenco smatram samo za Hitlerjev poskus, da popravi vtis, ki ga je moral imeti Chamberlainov govor. Kakor vse kaže, ni mogoče predvideti dejanske koristi, ki jih bo imel ta novi sestanek za svetovni mir. Težko je verjetno, da bo Hitler odstopil od svojega stališča in zahtev, ravno tako pa je nemogoče verjeti, da bosta Anglija in Francija to njegovo stališče in zahteve sprejeli. Mussolinijeva navzočnost lahko izzove, poleg neresenega češkoslovaškega še nove probleme, kar bi pa Hitlerja zopet dovedlo do novih odlaganj, kajti on bi lahko čakal le, če bi verjel, da mu bo to odlaganje prineslo tudi večjih koristi. Poslednje pa zopet ni verjetno, da bosta lahko sprejeli Anglija in Francija.

MONAKOVSKI SPORAZUM

(»Novi put«, št. 35 od 2. X. 1938.)

Članek »Dva govora« sem zaključil s trditvijo, da sporazum v Münchenu ni mogoč.

Medtem pa je, dasiravno članek ni še niti tiskan, četverna konferenca »uspešno« dovršila svoj posel, ko je podpisala zapisnik »sporazuma«. — Začudil sem se, ko sem izvedel za to vest, ker nikakor nisem mogel razumeti, na kakšni formuli je sporazum dosežen, saj sem predhodno ugotovil, da Hitler ne bo popustil, a iz Chamberlainovega govora pa zopet videl, da niti Chamberlain sam ne smatra, da bi Češkoslovaška lahko popustila. Zato sem z nestrpnostjo pričakoval, da izvem za to magično formulo, s katero je sporazum vendarle dosežen.

Naravnost zaprepaščen sem nad tem »sporazumom«. Hitler ne le, da ni ničesar popustil, ampak je svoje stališče še celo poostril, — **Francija in Anglija sta pa tudi to sprejeli!**

Ne morem razumeti, zakaj nista sprejeli povoljnejše Hitlerjeve spomenice? Saj je ta spomenica dovoljevala Češkoslovaški, da z odstopljenega ozemlja odvzame popolnoma vse, kar pripada Češkoslovaški državi, utrdbe pa, da uniči! S tem »sporazumom« pa se zabranjuje Češkoslovaški kvarjenje kakršnekoli naprave, in vsled tega ne more izvleči iz utrdb, v katerih je instaliran, vgrajen, niti enega topa, niti enega mitraljeza, niti enega telefona; a kratek čas ne dopušča, da bi izvlekli le en naboj municije.

Toda Hitler se je s tem »sporazumom« izognil tistemu, kar je bilo zanj najvažnejše: dajanju jamstev! **Brez borbe in brez vojne jemlje tisto, kar se**

mu daje, toda v zameno hoče dati jamstva za ostanek Češkoslovaške.

Razjasnili smo tudi, zakaj! — Ravno zaradi tega je nastopilo največje nasprotstvo v Godesbergu. Ostala vprašanja niso bila tako bistvena in odločilna, kakor je bilo to. Hitler je ostal tudi tukaj pri svoji trditvi: **jamstva za ostanek ne da toliko časa, dokler se ne zadovoljijo Poljaki in Madžari!** Ker se pa oni ne bodo zadovoljili, ni jamstva niti za ostanek, — četudi bodo i prirodne i umetne utrdbe predane brez borbe v Hitlerjeve roke.

In na vse to sta pristala Daladier in Chamberlain. Ni nam sicer jasno, ali je Češkoslovaška pristala in kako misli pristati, toda verjetno je, da je pristala, oziroma, da bo pristala, ko bodo pritisknile »velike demokracije«!

*

Ko vse to vidimo, lahko sodimo o veliki oslabelosti demokracij. — Zakaj vendar niso v Godesbergu sprejeli, kar je Hitler zahteval? Rešili bi vsaj tisto municijo in orožje, ki je nakopičeno v utrdbah, te pa porušili, tako pa mu bodo pustili vse nedotaknjeno!

*

Po vsem tem, kar sedaj vemo, in kar nam odkriva ustavno slabost demokracij Anglije, Francije in Sovjetije, — moram dokončati ta članek z ugotovitvijo: da je Hitler zelo zmeren človek!

Kajti, ker je sam toliko močan, ti njegovim zunanji nasprotniki pa tako slabi, je pravo čudo, kako se je mogel obvladati in vzeti samo toliko.

Vendar ni še konec tega!

ZNAČILNO PISANJE MOSKOVSKÉ »PRAVDE«

(»Novi put«, št. 35 od 2. X. 1938.)

Istočasno, ko pri nas ogromno število ljudi veruje v neko Rusijo (katere ni, kakor smo to dokazali v nekem drugem članku, ker obstoja samo Sovjetija), boste našli, če odprete moskovsko »Pravdo«, uradno Staljinovo glasilo, sledeče značilne stvari:

1) grajo Češkoslovaški, ker je popustila pred Hitlerjem;

2) niti sledu kakšne izjave o pomoči Češkoslovaški;

3) vrsto vsakodnevnih člankov »Tečaj notranje zgodovine komunistične stranke«.

Vedeti je treba, da imajo članki v moskovski »Pravdi« ogromen pomen v sovjetskem življenju, ker se smatra, da izražajo poglede in želje Staljina samega. Po ustavi Sojuza Sovjetskih Socialističnih Republik (kakor se Sovjetija imenuje uradno) nima Staljin (Josif Visorionovič Džugašvili) nobenega uradnega položaja, ampak je samo član vrhovnega sovjeta S. S. S. R., kakor so tudi toliki drugi. Toda, četudi ne zavzema nobenega z ustavo predvidenega položaja, je dobro znano, da je Staljin neskončno močnejši, kakor je to bil »blagega spomina car in samodržec vserusijski Nikolaj II.«. Zato v Sovjetiji čitajo »Pravdo« pazljujeje, kakor pa berejo ustavo, zakone ali kakršnokoli oblastveno naredbo, kajti lahko izgubiš glavo tudi poleg vsega znanja ustave, zakonov in oblastvenih naredb, če le ne poznaš v danem trenutku »staljinovske smeri«!

Kaj pa lahko sklepamo iz prej iznesenih dejstev?

Iz prvega dejstva lahko sklepamo, da Staljin ne želi miru. Vsi prijatelji miru, četudi so prijatelji Češkoslovaške, smatrajo, da je dobro, ker je Češkoslovaška popustila in sprejela Chamberlainov predlog, kajti: »Vse braniti, pomeni, vse izgubiti!« Tisti pa, ki miru ne želijo, lahko resnično govorijo kot Staljin, odnosno moskovska »Pravda« in očitajo Češkoslovaški, zakaj je popuščala in tudi popustila.

Iz drugega dejstva lahko spoznamo tisto, o čemer smo že zdavnaj pisali, namreč, da se Sovjetija ob priliki Češkoslovaške ne želi vmešati v vojno. Kadar nekdo (prvo dejstvo) očita Češkoslovaški, zakaj popušča, bi bilo logično, da nato izjavi, da ji bo pomagal z vso silo. V tem pogledu je pisanje moskovske »Pravde« značilno zato, ker manjka vsaka napoved, ki bi kazala na to, da bodo sovjeti pomagali Češkoslovaški. Če pride do vojne, sem prepričan, da ji bodo pomagali samo s tehničnimi četami in z aviacijo, — a z vso močjo niti ne morejo niti nočejo, ker nimajo interesa. — Tudi o tem smo že pisali!

Tretje dejstvo nam razjasnjuje, zakaj noče pomagati. »Pravda« je začela z 9. septembrom (tri dneve pred Hitlerjevim govorom v Nürnbergu) vsak dan objavljati »Tečaj notranje zgodovine komunistične stranke«. Ta tečaj zavzema določen del lista (tri do štiri strani). In od 9. septembra dalje prinaša »Pravda« to vsak dan, razen enega edinega, 16. septembra, ko ta tečaj ni bil objavljen.

Kaj pa beremo v tem tečaju?

1) Prezirljivo pisanje o velikih demokracijah (Angliji, Franciji in Ameriki). To pa je tudi povsem naravno — in zares pravično. Kaj pa tudi zaslужijo boljšega razen prezira, te velike demokra-

cije, ki so na eni strani dovolile, da si je podrta in okovana Nemčija tako opomogla in se tako dvignila, na drugi pa dovolile in dovoljujejo dnevno, da jih vlečejo boljševiki za nos s pripovedovanjem o svoji demokratičnosti, o »ljudskih frontah« itd.?

2) **Potrebo izkoriščanja vojnih razmer na svetu v smislu lenjinovske smeri.** Nikoli ne smemo pozabiti, da se imajo zahvaliti sovjeti vojni, da so zavladovali v Rusiji. Nikoli ne smemo pozabiti, da je g. Dimitrov, glavni tajnik kominterne, rekel na zadnjem kongresu III. internacionale (Moskva, avgusta 1935.):

Cilj kominterne je svetovna socialistična revolucija!

Tega pa ne bo brez svetovne vojne!

Toda pred tem je treba razmrevariti družbene in politične skelete buržujskih držav!

Vsled tega je potrebno, da komunistične stranke buržujskih držav sodelujejo z vsemi demokratskimi elementi, da prilagodevajo svoje stvari in svoje stališče razmeram, stvarjajoč ljudske fronte. (Od tega časa imamo dejansko pojavo ljudskih front, združenih opozicij itd.) V vseh buržujskih državah morajo priti na vlado ljudske fronte, pri čemer pa komunistična stranka ne sme iti v vlado, temveč mora s svojim vplivom na to vlado povzročati, da vodi ta vlada takšno politiko, da pride do oslabljenja družbenega in političnega skeleta tiste države.

Nato je treba izzvati svetovni spopad. Sovjetija vse tako dolgo ne bo vstopila aktivno, dokler se vojna dovolj ne razgori in dokler vsaka teh držav ne bo prepojena s komunističnim kvasom, tako da se lahko razplamti požar revolucije. Šele takrat se

bodo pojavili sovjeti, da izvršijo svetovno socialistično revolucijo!

Zato prihaja ta tečaj notranje zgodovine komunistične stranke ravno v tem času, tri dni pred Hitlerjevim govorom v Nürnbergu, da naglasi sovjetskim funkcionarjem in članom komunistične stranke neodstopno »generalno linijo«, — potrebo bodoče vojne in njenega izkoriščanja, vse to pa radi tega, da se izzove svetovna socialistična revolucija!

*

Vedno smo mi to vedeli! Vedno tako pisali in govorili! — Tukaj naj le, ravno v sedanjem času, ponovno obrnemo pažnjo na značilno pisanje moskovske »Pravde«, neuradnega Staljinovega glasila.

Namesto zaključka

DEMOKRACIJA

(»Novi put«, št. 34 od 25. IX.1938.)

Ko sem se drznil, decembra 1935. leta v nekem javnem predavanju (»Socialno - politične osnove sodobne Jugoslavije«) trditi, da je **demokracija nesposobna zmoči probleme**, katere ji vsiljuje sedanjost, so mi z vseh strani metali primer **Anglije, Francije in Češkoslovaške**, — s katerimi naj se pokaže, da je moja trditev napačna.

Pri tem pozabljajo moji nasprotniki, da Anglija dejansko sploh ni demokracija, — marveč aristokratska plutokracija, ki ima samo videz demokracije, pri čemer je dejanskim vlastodržcem važno samo to, da pridobijo zase javno mnenje; ta poslednji razlog pa je istočasno tudi vzrok njene nesodobnosti.

Kar se pa Francije in Češkoslovaške tiče, smo pri tem takoj opozorili naše poslušalce, da se za šarastim pročeljem razvijajo procesi, ki bodo kaj **hitro dokazali, da demokracija v današnjem času ni zmožna rešiti osnovnih narodnih problemov**.

Zbog nepoznavanja dejanskih francoskih in češkoslovaških razmer s strani naše takozvane inteligence je bila to v tistem času presenetljiva smelost. Spominjam se, da so mi povedali, kako je neki francoski dopisnik zapustil to predavanje in celo protestiral proti tej moji trditvi pri nekih mojih prijateljih.

Toda, evo, pred našimi očmi se izkazuje, da demokracije nosijo v sebi ustavno slabost in da so v spopadu z nedemokratskimi državami mnogo na

slabšem. Nismo tega navajali iz prijateljstva do Španije in Nemčije ali do kakšne druge slične države, pa iz sovražnosti do Francije, Anglije, Češko-slovaške ali zopet kakšne druge države, temveč le zaradi neke druge ljubezni in zaradi neke druge mrznje: **iz ljubezni do resnice in iz mrznje do zmote!**

Naše stališče je izzvalo precejšnje število nasprotnikov. Mnogokrat so nam zaradi tega vpili: »Dol!« Pa bilo je tudi hujše kakor to, saj so bili naši prijatelji in jaz sam, čestokrat napadeni tudi dejansko, da se je bilo treba braniti z gorjačami in celo z revolverji. To je razburjalo naše nasprotnike; vsled tega so nas imenovali nasilnike, četudi smo se samo branili pred njihovim nasiljem in jim tako pokazali, da ni za napadalca, kadar gre za ZBOR, nikoli koristno, če uporablja silo.

Nadaljevali smo svoje delo: prebujali ljudi in jim govorili, da pomeni demokracija slabost in bolezen, uverjeni, da bo, na žalost, kakor tudi v drugih stvareh, hitro prišel dan, ko bodo nenadoma probujeni ljudje občutili to na lastni koži.

In, evo: prišel je ta čas! Koliko smo morali še včeraj dokazovati, da ne more biti niti govora o neki sovjetski vojaški praktični sili: **Rusija nima moči, da bi stopila v vojno, a nima niti interesa, da bi se v njo vmešala!** Če bi to govorili pred kakim dnevom, bi bili ljudje, tudi pametnejši (to samo kaže, kako globoko je zlo) enostavno besni: »Kako ne more? Kako nima? Rusija je vendar sila! Saj ima 6.000 avionov, mobilizira pa lahko 18 milijonov vojakov!« (Naravnost obupno je, kako tudi najbolj prosvetljeni ljudje ne znajo nič, pa morate začeti pri njih s politično abecedo kot pri majhnih otrocih.)

Prvič, Rusija ne obstoja, jim boste rekli. Ni je v

seznamu vseh svetovnih držav! Neka druga je na njenem mestu: S. S. S. R. ali po francosko U. S. S. R. kar pomeni Sojuz Sovjetskih Socialističnih Republik. Ni torej Rusije in baš to, da je ni, je tudi vzrok vsega zla!

To je vseeno, odgovarjajo zanešeni in uporni, to je vseeno!

Kako vseeno? **Kaj mislite, da je le slučajno izostalo rusko ime iz naslova te države, ki je bila nekoč Rusija?** Ljudje običajno pazijo, da z besedami označijo dejstvo samo, in če ni Rusije, je vsled tega — in ne slučajno — izostalo njeno ime iz naslova te države!

Drugič, sovjeti nimajo interesa, da bi vstopili v vojno, kakor tudi ne, da bi jo preprečevali. Nasprotno, njihova korist je, da vojna nastane, in to čimpreje! Želeli so, da bi bila 1935. (Abesinija), 1936. (Španija), 1937. (Kitajska), 1938. (Češko-slovaška), — toda brez njih. Želeli so in še želijo, in to silno, da bi nastala, in sicer ne lokalizirana, ampak splošna, le brez njih, kajti edino to je njihova rešitev. Pa dolgo naj traja, toliko časa, dokler v ozadju vojskujočih se sil posejani kvas boljševizma, ne da dobre in krvave žetve. Takrat pa, ko bo revolucija povsod zaigrala svojo krvavo orgijo, takrat se bodo zmagoslavno pojavili sovjeti, da z udarom svojih moči polomijo še kakšno državno zgradbo, ki je ni uničila notranja revolucija, in da na razvalinah vseh tako podrtih držav proglasijo S. S. S. R. vsega sveta ali vsaj Evrope, Azije in Afrike, — puščajoč Ameriko in Avstralijo za bodoči naskok.

Kdo vam pravi, da je to njihov interes? vprašujejo zanešeni in uporni.

Najprej nam pravi to razum, ker ima S. S. S. R.

življenjski interes na tem, da izenači življenjske pogoje svojih narodov s pogoji tistih narodov, ki žive v neboljševiški in nemarksistični družbi. Kajti, če živijo ti drugi narodi boljše, imajo več svobode, boljše delovne in življenjske pogoje, kakor narodi S. S. S. R., bodo sovjeti kmalu padli; podrlo jih bo prepričanje njihovih lastnih narodov, da živijo pod režimom, zasnovanim na zmoti. Potem mi pravi to kongres kominterne od avgusta 1935. leta, na katerem je Dimitrov, glavni tajnik kominterne, vse to od besede do besede rekel in iznesel; za doseg tega cilja je tudi priporočil snovanje ljudskih front na vsem svetu, to pa vsled tega, da postanejo komunistične stranke glavne gonilne sile teh vpreg. In, glejte, zares so se začele kmalu za tem pojavljati razne ljudske fronte in združene opozicije v tistih državah, kjer so prikrito ali javno obstojale komunistične stranke.

A tretjič, moči S. S. S. R. sploh ni! Če hočete imeti moč, je treba, da vlada v neki državi za to povoljni režim. Če hoče biti človek zdrav, je potrebno, da živi po režimu, s katerim se čuva zdravje. Kaj mislite, da narodi lahko živijo, kakor hočejo? Morejo, toda nosili bodo tudi posledice svojega načina življenja: če so živeli pod režimi, ugodnimi za zbiranje moči, bodo močni; če pa so živeli pod obratnimi pogoji, bodo slabi!

Sovjeti živijo pod diktaturo ene stranke: komunistične, ki šteje komaj milijon članov, dočim je pod sovjeti 180,000.000 ljudi. Če bo izvršena jutri mobilizacija, zlasti pa, ko bo prišlo še do vojne, pa bodo milijoni, — ki niso komunisti, katere pa je komunistična stranka dvajset let upravljala, ne da bi merila in štedila kri, solze in znoj, medtem ko je merila in štedila grižljaje hruha, ki so ga v tem

času jedli, — dobili v roke orožje, je skončano s sovjeti. Revolucija bo izbruhnila najprej tam!

Sovjeti imajo 6.000 aeroplanov, večji pa so skoro stokrat od Jugoslavije. Po tem razmerju bi morala imeti Jugoslavija 60 aparatov; a Jugoslavija ima mnogo več aparatov, pa vendar ne misli, da je dovoljno preskrbljena z njimi. Poleg tega so sovjeti v vojski tako dobro izvrševali svoja periodična »čiščenja in odstranjevali vohune, tuje agente in defetiste, — kakor je znano — da so jo skoro do krvi ostrugali, istočasno pa jo tudi obglavili in bili na to prisiljeni, da so vzeli v kader mnoge, ki niso niti dovolj pismeni, kaj šele vojaško podkovani, tako da sedaj boljševiški krogi sami govorijo o krizi starešinskega kadra.

Sovjeti pa tudi nimajo prevoznih sredstev za vojno v množicah, brez tega pa nimamo vojne, v kateri naj bi sodelovale množice. Samo 6 do 7 krat več železniških prog imajo kot Jugoslavija na skoro stokrat večjem ozemlju, zato pa je bilo v 1937. letu 67.500 slučajev trčenj in iztirjenj!

Potem pa Francija!

1918. leta še velika, bogata in vojaško močna država je šla polagoma, toda stalno navzdol; neprestano je padala iz slabega režima v drugega še hujšega, tako da je 1936. dočakala nastop kabineta ljudske fronte, kateremu je načeloval Žid Leon Blum, »človek, ki na usnju svojih čevljev nima francoske zemlje«, kakor mu je to bilo vrženo v obraz sredi francoskega senata. Država, v kateri vlada »slabost duha«, bolezen, o kateri sem že pisal v nekem članku »Otadžbine«, — to je Francija!

Kako naj bi se sicer imenovalo stanje, v katerem dopusti tako velik narod, da njega in njegovo usodo upravlja ministrska skupina, v kateri je od

90 članov 40 ministrov, podtajnikov, načelnikov oddelkov in šefov kabinetov Židov, a 40 masanov, katerih tesne zveze z Židi so v Franciji dobro znane!?

Kako naj bi se imenovalo stanje, v katerem je velik narod, če dovoli, da mu je minister narodne vzgoje neki Jean Sey, Žid, ki je nekaj let prej pel francoski narodni zastavi pesem in jo v njej nazival krpo za brisanje zadnjice!?

Kako naj bi se imenovalo stanje nekega naroda, ki dopusti, da je na kongresu največjega učiteljskega združenja, ki ima preko 80.000 članov, skoro soglasno postavljen sklep, v katerem se 1936., meseca avgusta, tri leta po Hitlerjevem nastopu, v dobi stalnega in vse večjega oboroževanja Nemčije, zahteva, da začne Francija, takoj z razorožitvijo in da je dolžnost francoskega učitelja, da na tej razorožitvi dela, in sicer takoj, ne oziraje se na to, ali bo to hotela in izvajala tudi druga stran, — če pa nastopi Hitler s svojimi četami, mu bodo namesto z naboji, zasuli vojsko z letaki!?

Kako naj bi se imenovalo stanje nekega velikega naroda — če ne slabost duha — ako dopusti ta narod, da se v njegovih vrstah razšopiri nauk Žida Marksa, da je ves narod sestavljen iz samih sovražnikov in da je delavčeva dolžnost, da stavka, zapravlja čas, ne dela, zahteva pa vse večjo nagrado!?

Kako naj bi se drugače nazvalo to stanje, če ne slabost duha, ako neki narod dočaka, da mu predsednik vlade pred nekoliko dnevi sporoči takšne rezultate razvijanja in razcvetanja te bolezni v njegovih nedrjih:

Nemci napravijo avion v 8.000 delovnih urah; Francozi napravijo ta isti avion v 10.000 delovnih urah.

Italijane stane 1.000 kg oklopnih avtomobilov samo 7.000 frankov; Francoze stane 1.000 kg ta istih oklopnih avtomobilov 20.000 frankov.

Kako naj se imenuje ta bolezen, če ne slabost duha!?

Francozi pa nimajo boljših delovnih pogojev kakor Nemci, pa niti ne kakor Italijani! Toda, recimo, da imajo tudi boljše delovne pogoje. **Jutri, med vojno, bodo imeli Nemci štirikrat več avionov, Italijani štirikrat več oklopnih avtomobilov, pa bodo takrat Francozi v štirikrat hujšem položaju, kakor so njihovi »fašistični« nasprotniki. In kaj bo takrat s Francijo, Francozi in njihovimi delovnimi pogoji?**

*

Vsled tega naj se nihče ne čudi, ako vpijejo meščani po praških ulicah: »Dol demokracija!« in zahtevajo vojaško diktaturo, ker hočejo vlado, ki bo **izvajala ne majhno, drobno, strankarsko politiko, temveč veliko, občeljudsko in občedržavno politiko!**

In poslednja sprememba vlade v Češkoslovaški je prišla ravno kot reakcija najširših množic pred propadom demokracij!

— :: —

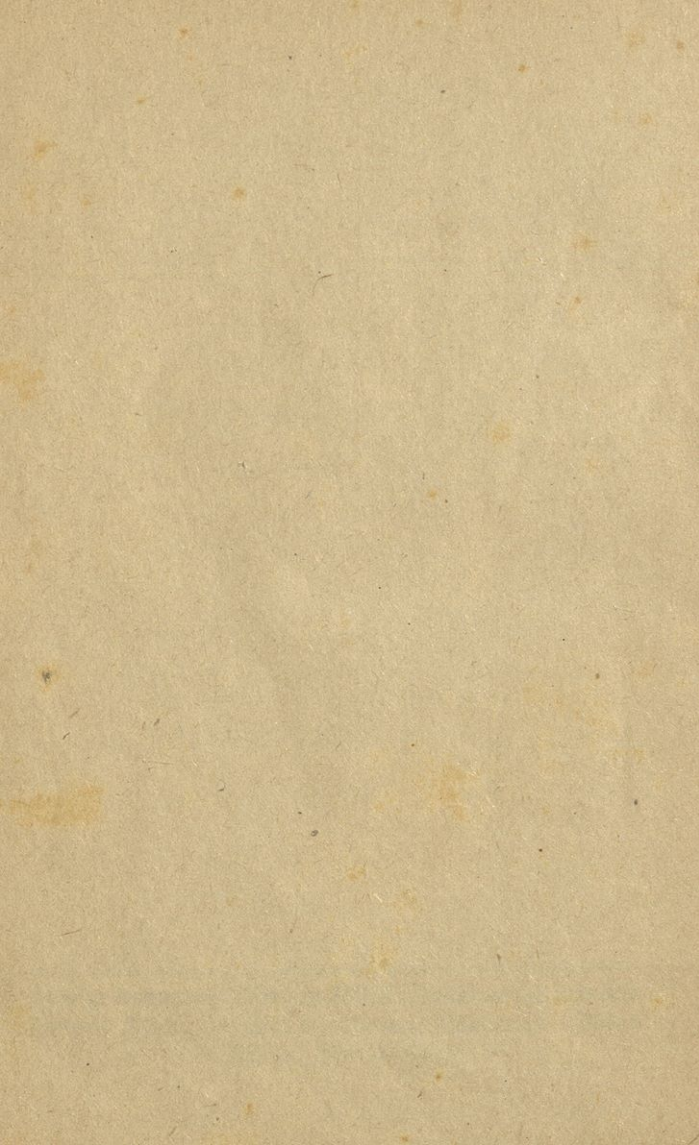
LJUDSTVO: KDO TI JE LAGAL IN KDO GOVORIL RESNICO?

Kazalo

	Stran
Namesto uvoda	3
Naš nacionalizem	4
Češkoslovaška žaloigra	10
Mednarodni položaj	10
Nevarna zmota	17
Slučaj Češkoslovaške	22
Naše stališče o češkoslovaškem vprašanju	24
Govor in kretnja	28
Poslednji zunanji dogodki	35
Dva govora	40
Monakovski sporazum	48
Značilno pisanje moskovske »Pravde« . .	50
Namesto zaključka	54
Demokracija	54

Izdaja konzorcij (Prelog Miloš). Odgovorni urednik
Cergol Dore. — Tiska »Zvezna tiskarna« (Milan
Cetina). Vsi v Celju.

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

459/2-3

COBISS #

099618315

ZA ČITALNICO